

KOPIO

Hankekehä 22.2.06/MN;

1/2-04/PM
PSC

SAAPUNUT
- 1 -09- 2004
MUSEOVIRASTO

**PERNAJA, KIRKONKYLÄ,
PITÄJÄNTUPA JA BAIJARS
2003**

**Arkeologiset koekaivaukset historiallisen ajan
kylätontilla 14.-25.7.2003
(Agricolaprojekti)**

Hanna-Maria Pellinen

**Turun yliopisto
Arkeologian oppiaine**

Pernaja, Agricola-projekti - Turun yliopiston arkeologian oppiaine

Kunta: Pernaja **Kylä:** Kirkonkylä **Tilat:** Pitäjätupa ja Baijars

Tutkimuksen laatu ja kohteen ajoitus: Historiallisen ajan kylätontin koekaivaus

Peruskarttalehti: 3021 09 PERNÄ, painovuosi 1999

Koordinaatit:

1. Pitäjätupa (KKJ 3 eli YKJ): x=6703560-6703600, y=3447320-3447340, z=10-15 m mpy
2. Baijars (KKJ 3 eli YKJ): x=6703280-6703560, y=3447280-3447480, z=5-10 m mpy

Maanomistaja:

1. Pitäjätupa: Pernajan seurakunta, 07930 Pernaja
2. Baijars: Christina Laitinen, Kirkonkylä, Baijars, 07930 Pernaja

Kaivausjohtaja: FM Hanna-Maria Pellinen

Piirtäjä: valtionhallinnon harjoittelija, fil. yo Heidi Martiskainen

Kaivaustyövoima: neljä kaivausapulaista

Työtuntimäärä kentällä: n. 330 h

Tutkittu pinta-ala: 15 koeruutua ja koeoja, yhteensä 20 m²

Tutkimuksen valvoja: professori Jussi-Pekka Taavitsainen

Rahoitus: Pernajan kunta, 6723 €

Vuoden 2003 kaivauslöydöt: KM 2004004:1-69 (Baijars)

KM 2004005:1-29 (Pitäjätupa)

Kertomuksen alkuperäiskappale: Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto

Kertomukseen liittyvät digikuvat: Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto, tulosteet ja cd-rom kertomuksen yhteydessä

Kertomukseen liittyvät mustavalkonegatiivit: Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto, numerot 24480-24515

Kertomukseen liittyvät diapositiivit: Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto, numerot 335:1-3

Kertomukseen liittyvät kartat:

1. Peruskarttaote, mk. 1:20 000
2. Yleiskartta tutkimusalueista ja niiden ympäristöstä, mk. n. 1:1700
3. Pitäjätupa, koeruutujen 1 ja 2 sijainnit, mk. 1:250
4. Pitäjätupa, koeruutujen 1 ja 2 profiilit, mk. 1:25
5. Baijars, koeruudun 3 sijainti, mk. 1:250
6. Baijars, koeojan ja koeruutujen 4 ja 5 sijainti
7. Baijars, kivijalan ympäristö tarkemmin, mk. 1:100
8. Baijars, tasokartta, koeoja, taso 2, mk. 1:25
9. Baijars, koeojan pinta- ja pohjavaaitukset, mk. 1:25
10. Baijars, koeruutujen 6-10, mk. 1:25
11. Baijars, koeruudun 11 sijainti
12. Baijars, koeruutujen 12 ja 13 sijainnit, mk. 1:250
13. Baijars, koeruutujen 14 ja 15 sijainnit, mk. 1:500
14. Baijars, tasokartta, koeruutu 14, taso 2, mk. 1:25

Kertomus sisältää yhteensä kannen, perustiedot, tiivistelmän, sisällysluettelon + 11 tekstisivua ja 40 liitesivua

Aikaisemmat tutkimukset ja tarkastuskäynnit:

af Hällström, Olof & Lindqvist, Th., 1954: Rester av en medeltida byggnad i Pernå. Museovirasto.

Palm, Jukka, 1997: Raportti historiallisen ajan muinaisjäännösten inventoinnista (Agricola-inventointi) Pernajassa 1996. Turun yliopisto / Museovirasto.

Palm, Jukka, 1997(?). Raportti koekaivauksista Pernajan Pappilassa 1997 (Agricola-inventointi). Turun yliopisto / Museovirasto.

Palm, Jukka, 1999: Raportti kaivauksista Pernajan Pappilassa 1999 (Agricola-projekti). Turun yliopisto.

Palm, Jukka, 2001: Raportti kaivauksista Pernajan Pappilassa ja Torsbyn Sigfridsissä 2000 (Agricola-projekti). Turun yliopisto.

Lahtinen, Anne-Mari ja Pellinen, Hanna-Maria, 2003: Pernaja, Prästgården, Pappila. Arkeologiset kaivaukset historiallisen ajan asuinpaikalla 17-28.6.2002 (Agricola-projekti). Turun yliopisto.

Pellinen, Hanna-Maria, 2003: Pernaja, Torsby, Sigfrids. Arkeologiset kaivaukset historiallisen ajan asuinpaikalla 24.-28.6.2002 (Agricola-projekti). Turun yliopisto.

Aikaisemmat löydöt: KM 98018:1-285
KM 99045:1-3
KM 2000051:1-425
KM 2001038:1-169
KM 2002048:1-85
KM 2002049:1-132

Tiivistelmä:

Pk. 3021 09 PERNÅ

x=6703280-6703600, y=3447280-3447480, z=5-15

Historiallisen ajan kylätontin koekaivaus

Turun yliopiston arkeologian oppiaine

Kaivauksenjohtaja: FM Hanna-Maria Pellinen

Kesällä 2003 tehtiin Agricolaprojektin puitteissa Pernajan Kirkonkylässä kahden viikon ajan historiallisen ajan kylätonttiin liittyviä koekaivauksia. Tutkimuskohteina olivat kirkon ja kylätien länsipuoliset alueet, joista pääosan muodostaa ns. Baijarsin tontti sekä suppeampana kohteena ns. Pitäjätuvan tontti. Baijarsissa tehtiin koeoja vanhan torpan kivijalan poikki sekä lukuisia koekuoppia ympäri tonttia. Pääosa löytömateriaalista tuli sekoittuneesta kontekstista ja ajoittui 1700-luvulle tai sitä uudemmaksi (mukaan lukien torpan ympäristö), mutta talteen saatiin myös mm. pala freicheniläistä kivilavakeramiikkaa. Pitäjätuvan tontilta löydettiin hajalöytönä pronssinen nuppineula. Selvästi keskiaikaista materiaalia ei löytöaineistossa näyttäisi tänä vuonna olevan.

Löydöt: KM 2004004:1-69 (Baijars), KM 2004005:1-29 (Pitäjäntupa)

Ajoitus: 1500/1600-luku - nykyaika

Tutkitun alueen laajuus: 20 m²

Tutkimuskustannukset: Pernajan kunta

Tutkimusraportti: H.-M. Pellinen Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto

SISÄLLYSLUETTELO

1. TAUSTAA	1
1.1. Aikaisemmat tutkimukset Agricolaprojektissa.....	1
1.2. Vuoden 2003 kenttätyöt.....	1
1.3. Tutkimuskohteet.....	1
2. KAIVAUSTEKNIikka JA DOKUMENTOINTI	2
3. PITÄJÄNTUVAN TONTTI	2
3.1. Pitäjäsentuvan historiaa.....	2
3.2. Koeruudet 1 ja 2.....	3
3.3. Tulkinta.....	4
4. BAIJARS	4
4.1. Baijarsin historiaa.....	4
4.2. Koeoja ja ruudet 4 ja 5.....	5
4.3. Tulkinta.....	7
4.4. Koeruudet 3 ja 6-15	7
4.5. Tulkinta.....	10
5. YHTEENVETO	11
LÄHTEET	11

LIIITTEET:

1. Kuvaluettelot: luettelo mustavalkonegatiiveista, digikuvista ja dioista.
2. Luettelo karsituista löydöistä
3. Kartat
4. Löytöluettelot

1.TAUSTAA

1.1.Aikaisemmat tutkimukset Agricola-projektissa

Agricola-projekti on Turun yliopiston arkeologian oppiaineen ja Pernajan kunnan yhteistyöprojekti, jonka rahoituksesta vastaa pääosin Pernajan kunta. Projektin tavoitteena on hankkia tietoa arkeologisin keinoin Agricolan aikaisesta Pernajan kirkonkylän ilmeestä ja kohottaa kunnan matkailullista profiilia (Palm 1997; 1998; 2001; 2002) Kenttätöitä on vuosina 1997-2001 johtanut Huk Jukka Palm, kesällä 2002 FM Hanna-Maria Pellinen. Tutkimuksia ovat valvoneet professori Jussi-Pekka Taavitsainen ja dosentti Markus Hiekkänen.

Vuonna 1996 käynnistyneessä projektissa on tähän mennessä suoritettu historiallisen ajan inventointia ja pintapöimintää kirkonkylän alueella, sekä koekaivauksia ja kaivauksia Pappilassa 1997, 1999 ja 2000 ja Torsbyn Sigfridsissä (Palm 1997; 1998; 2000; 2001). Vuonna 2002 kaivauksia tehtiin edelleen Pappilassa, jossa tutkittiin vanhan Pappilan pohjoispuolen purku- ja jätekerroksia ja tehtiin tontilla kairauksia (Lahtinen ja Pellinen 2002). Torsbyn Sigfridsissä tutkittiin samana kesänä osittain rakennuksen kivijalkaa sekä koekuopitettiin Sigfridsin pihapiiriä. Kivijalka ajoitettiin alustavasti 1700-luvulle tai vanhemmaksi (Pellinen 2003).

1.2.Vuoden 2003 kenttätyöt

Tänä kesänä Agricola-projektissa tehtiin kenttätutkimuksia kahden viikon ajan, josta ajasta kaivajat olivat yhtä lukuun ottamatta mukana yhdeksän työpäivää. Pernajan kunnan myöntämä kaivausbudjetti oli n. 40 000 mk eli n. 6723 euroa. Kaivauksia johti FM Hanna-Maria Pellinen. Piirtäjänä toimi Turun yliopiston arkeologian oppiaineen valtionhallinnon harjoittelija, fil.yo Heidi Martiskainen ja kaivajina fil.yo Milla Vuokko, fil.yo Anna Paatso sekä koululaiset Johanna Lindh ja Anette Liljeqvist. Turun yliopiston puolesta kaivauksia valvoi professori Jussi-Pekka Taavitsainen. Työtunteja kertyi henkilökunta mukaan lukien noin 330. Tästä luvusta ei ole vähennetty useita ylimääräisiä taukoja, joita pidettiin työsuojelulain mukaisesti tunnin välein n. 30 asteisen helteen vuoksi tai ukonilman sattuesssa kohdalle.

1.3. Tutkimuskohteet

Kesäksi 2003 Museoviraston rakennushistorian osasto oli myöntänyt tutkimusluvan Pernajan Kirkonkylässä sijaitsevien Pitäjätuvan ja Baijarsin tonttien tutkimiseen sekä Torsbyn Sigfridsiin. Viimeksi mainittuun kohteeseen ei kuitenkaan tällä kertaa ehditty kaivauksia tekemään.

Pitäjätuvan tontti sijaitsee Pernajan kylätien varrella, lähes vastapäätä kirkon pohjoispuolella sijaitsevaa pysäköintipaikka-aluetta. Tontti on pieni, tasainen (tasoitettu?) alue, jossa sijaitsee Pitäjätuvan päärakennus sekä ulkorakennus, jossa toimii tällä hetkellä veteraanimuseo. Rakennusten ympäristössä kasvaa nurmi ja muutamia lehtipuita. Pitäjätuvan takana tonttia rajaa ruusupensaikko.

Baijarsin tontti ulottuu pohjoisessa Pitäjätuvan tontista vielä pohjoisemmaksi ja etelässä Pappilan maiden rajalle. Sen erottaa nykyisin kylän päätiestä useampi pieni tonttialue. Baijarsin rakennuskanta sijaitsee tontin eteläpuolella, korkeammalla mäki-alueella ja sitä ympäröivät muualla tontin pellot, mutta pohjoisessa kivikkoinen, länsipuolelta jyrkkärinteinen, kivinen mäki. Baijarsin pihapiiri on hyvin hoidettua puistomaista aluetta, jossa erityisesti päärakennuksen eteläpuolella näkyy nurmen alla terrassimainen kohouma, jonka erottaa toisesta tasanteesta kapea ojamainen syväne. Nämä lienevät jälkiä puutarhaa varhaisemmasta toiminnasta, lieneekö sitten kyseessä pieni pelto tai

rakennusten pohjat. Baijarsin tontin pihapiirissä on ainakin neljä uudempaa kivijalkaa jäänteenä 1900-luvulla puretuista rakennuksista.

2. KAIVAUSTEKNIikka JA DOKUMENTOINTI

Kaivauskohteiden valinnan määräisivät molemmissa kohteissa suurelta osin maanomistajan antamat rajoitukset. Pitäjätuvan tontilla koekuopat tuli sijoittaa talon takapihalle ja Baijarsissa nurmialueilla ja pihapiirissä ei saatu kaivaa, joten koekuoppia tehtiin yhdelle kesantopellolle ja vanhoille peltoterasseille tai peltojen pientareille. Erityisesti jälkimmäisessä kohteessa tämä oli tutkimusintressien suhteen valitettavaa, koska todennäköisesti vanhimmat kulttuurikerrokset sijaitsevat nykyisen päärakennuksen ympärillä - mikäli ovat säilyneet.

Kaikkiaan ehdittiin kaivaa yhteensä 15 koeruutua, kukin kooltaan 1 x 1 m. Lisäksi Baijarsissa kaivettiin yhden vanhemman rakennuksen kivijalan poikki viisi metriä pitkä ja metrin leveä koeoja. Koska maa oli alueella suurimmaksi osaksi ainakin pintaosissa sekoittunutta, suoritettiin kaivaminen pääosin lastoilla teknisinä, 10 cm paksuisina kerroksina. Kaksi viikkoa yhtä mittaa jatkunut helle ja aukealla sijaitsevat kaivauskohteet tekivät lapiointi ja seulonta -menetelmän melko mahdottomaksi, vaikka kyse olisikin ollut täysin sekoittuneista peltokerroksista. Lastoin kaivettua maatakin tuki seulottiin ajoittain.

Kentällä otettiin aluksi talteen lähes kaikki löydöt. Osin kentällä, osin jälkitöissä materiaalia karsittiin voimakkaasti rajaamalla pois kaikki selvästi 1800-luvun ja sitä nuoremmat löydöt sekä osa tarkemmin ajoittamattomasta ja pieninä fragmentteina esiintyneestä massalöytötavarasta, kuten punasavikeramiikasta.

Dokumentoinnissa käytettiin mustavalkofilmiä ja digikameraa, diakuvia otettiin vain muutama. Tasopiirroksia tehtiin joistakin koekuoppien tasoista ja kaikista koeojan tasoista mittakaavaan 1:25. Kaivetuista alueista otettiin pinta- ja pohjajäätökset, koeojasta myös tasoväitukset. Absoluuttisia korkeuskiintopisteitä ei kuitenkaan ole toistaiseksi siirretty kaivausalueille.

3. PITÄJÄNTUVAN TONTTI

3.1 Pitäjätuvan historiaa

Kirkonkylässä oli jo 1700-luvulla kohtaamispaikka, jota nimitettiin toisinaan Pitäjätuvaksi, toisinaan Käräjätaloksi. Tämä rakennus, jonka sijainnista on kuvaus "på kyrkovallen" paloi vuonna 1731, mutta kaksi vuotta myöhemmin uusi rakennus oli jo valmistunut kirkon kaakkoispuolelle, päätien varrelle, ilmeisesti nykyisen Backstenstrandintien lähelle. Kun uusi käräjätalo rakennettiin vuonna 1757, toimi rakennus vain jälkimmäisessä tehtävässä. Nykyinen Pitäjätupa on ilmeisesti uudelleenrakennettu "uusi" käräjätalo - uudelleenrakennus tapahtui rakennuksen tuhon tulipalon jälkeen. Nykyinen kiviperustainen puurakennus käsittää salin, kaksi kamaria, keittiön ja eteisen. Vuonna 1791 rakennettiin myös "uusi" pitäjätupa, joka ilmeisesti sijaitsi samalla puolen päätietä kuin käräjätalo, mutta etelämpänä - tätäkään ei pidä sekoittaa nykyiseen Pitäjätupaan. (Sirén 1965, 83)

3.2. Koeruudut 1 ja 2

Kairaukset

Koeruutujen paikkaa etsittiin tekemällä kairauksia Pitäjätuvan takapihan alueelle. Valitettavasti käytettävissä olleella naisenergialla ei saatu kovin syviä kairauksia aikaiseksi (n. 15-20 cm). Selvisi kuitenkin, että Pitäjätuvan takaosan porrastasanteen vierellä maa pintakerroksissa on savea, talon keskivaiheilla (täyttö?)hiekkaa ja koeruudun 2 ympärillä tummaa multaa. Näytteistä ei käynyt ilmi kuinka sekoittuneita alueet olivat.

Koeruutu 1

Koeruutu sijoitettiin Pitäjätuvan takapihalle, nurmikolle, rakennuksen luoteisnurkasta 8-9 metriä seinälinjaa pitkin kaakkoon ja seinästä 3-4 metriä ulospäin. Nurmen poistamisen jälkeen alta paljastui täysin sekoittunut, harmaa, likainen, mullansekainen maa. Osin maa oli pinnalla hyvin löyhässä, mutta muuttui syvemmälle mentäessä kovemmaksi. Tasossa 4 näkyi profiilissa maalajinvaihdos; päällä oli n. 30 cm kerros vaalea sekoittunutta maata, jonka jälkeen alkoi tumma likamaa, johon oli sekoittunut nokimaata. Kuudennessa kerroksessa melko likainen maa jatkui edelleen ja seitsemännessä kerroksessa saatiin talteen vielä muutama uudempi ja vanhempi löytö (lippusiimaa, teollinen naula, tiilen paloja, luu, ohut liitupiipun varren katkelma). N. 80 cm syvyydessä vastaan tuli kova, puhdas savensekainen hiekka, jolloin kaivaminen lopetettiin.

Modernin lasin, pullonkorkin ym. lisäksi ruudusta löytyi runsaasti tiilen, kaakelin ja nuoremman punasavikeramiikan kappaleita. Tiili lienee aikaisintaan 1700-luvun palovaiheesta, mahdollisesti paljon uudempaakin. Kaakelimateriaalissakaan ei erottunut mitään selvästi vanhemman tyyppisiä paloja. Keramiikassa ei ollut näkyvissä juurikaan boluskoristelua ja lasitus oli yleensä yksinkertaisen läpinäkyvä tai ruskeahko. Palanut savi saattaa olla peräisin huonosti palaneen tiilen tai kaakelin sisuksesta. Vaaleanvihreä ikkunalasi, tummanvihreä pullolasi ja ohut liitupiipun varren katkelma lienevät 1800-luvulta tai 1900-luvun alkupuolelta.

Koeruudun näyttävin esine ja ehkä koko kaivauksen yksi mielenkiintoisimmista löydöistä on kokometallinen, nuppipäinen neula. Valitettavasti sen konteksti 3. kerroksessa oli täysin sekoittunut; löytöjen joukossa oli esimerkiksi keltaista lippusiimaa ja palanutta luuta. Neula on n. 7,5 cm pitkä ja sen nuppi on tasaisen pyöreä, neulaosa päästä hieman vääntynyt. Neula on väriltään tumma, paikoin vihertävä, ehkä materiaaliltaan pronssia. Vastaavia "nuppineuloja" tunnetaan Suomessa jo 1400-luvun kontekstista ainakin Turusta, mutta niiden käyttö yleistyi vasta teollisen valmistuksen myötä 1500-luvulla. Aluksi neulat olivat yleisiä erilaisten liinapähineitten kiinnityksessä, mutta vastaavanlaisia neuloja käytettiin myöhemmin myös naisten hatuissa. (Ikäheimo 1989, 160).

Sekoittunut löytömaterialiaali jatkui vielä kuudennessa kerroksessa, josta löytyi mm. kaakelin paloja, ikkunalasia, teollisesti valmistettu rautanaula sekä olutpullon kappale. Seitsemännessä eli alimmassa löytökerroksessa ei ollut selvästi resentejä löytöjä, mutta vanhin ajoitettava artefakti oli tässäkin hyvin ohut liitupiipun varren pala, joka lienee 1800-luvulta. Tämäkin kerros saattoi olla sekoittunut, vaikka selviä 1900-luvun löytöjä ei siihen osunutkaan.

Koeruutu 2

Koeruutu sijaitsi Pitäjätuvan takapihalla, rakennuksen lounaisnurkalta 4-5 metriä kaakkoon ja 2-3 metriä länsilounaaseen. Nurmen alta paljastui ohuen turpeen jälkeen melko hiekkaista, kevyttä maata,

jossa oli tiilenmuruja ja jokunen punasavikeramiikan pala. Ensimmäiset 15 cm maasta olivat selvästi sekoittuneet. Kolmannessa kerroksessa maa muuttui tummaksi mullaksi, jossa ei näkynyt värieroja. N. 35 cm syvyydellä alkoi vaalea hiekka tulla näkyviin. Neljännessä kerroksessa maa oli kirjavaa; tummista laikuista löytyi tiilimurskaa ja vaalea hiekka oli löydötöntä. Kerroksen jälkipuolella vaalean, mutta laikukkaan hiekan alta alkoi paljastua vahva, hiilensekainen nokimaakerros (n. 45-50 cm syvyydessä). Nokimaa jatkui n. 10-15 cm, jonka jälkeen - tasossa 6 - tuli vastaan oranssi, ilmeisesti palanut hiekkakerros. Syvemmälle mentäessä hiekka muuttui vaaleammaksi ja karkeammaksi, ilmeisesti tämä on pohjahiekkaa. Kuoppa kaivettiin kaikkiaan n. 65 cm syvyyteen ja lisäksi siihen tehtiin n. 20 cm syvyinen koepisto.

Koeruudun ensimmäiset kerrokset sisälsivät nuorempaa ja ehkä myös sekoittunutta vanhempaa materiaalia. Löytömateriaaleja olivat mm. 1900-luvun kolikko (10 penniä - vuosiluku kulunut pois), rautaiset saranan palat, rautanaulat, rautainen vyön solki, tiili, kaakeli, punasavikeramiikka, fajanssi, irisoitunut ja irisoitumaton astia- ja tasolasi ja palamaton luu. Hieman kummastusta aiheutti ensimmäisestä kerroksesta löytynyt terävasärmäinen kvartsin pala, kun kvartsiä ei vaikuttanut maassa muutoin olevan. Kyse saattaa olla iskoksesta ts. tuluskvartsin sirusta, vaikka iskujälkiä en havainnut siinä kuin yhden mahdollisen. Kolmannesta kerroksesta tuli edelleen mm. teollisesti valmistettu naula, mutta myös siru palaneesta, isketystä piistä sekä palanut, pienehkö nisäkkään kylkiluu.

Neljännessä kerroksessa ei vastaan enää tullut aivan moderneja löytöjä. Nokimaasta tulleet löydöt olivat muutenkin niukemmat: joitakin tiilen paloja, palanutta savea ja voimakkaasti irisoitunut (varmaankin myös palanut) tasolasin, ilmeisesti ikkunaruudun pala. Viidennestä kerroksesta löytyi kaksi pahasti ruostunutta, keskikokoista (ilmeisesti taottua) naulaa sekä palaneen saveen kappale ja kaksi palaneen luun murua. Löydöt loppuivat kuudennessa kerroksessa, vaikka nokimaata ja hiiltä tuli esiin vielä paikoin.

3.3. Tulkinta

Koeruudun 1 kohdalla maa oli sekoittunut lähes kauttaaltaan pohjamaan yläpuolelta. Uudemman täyttömaan (?) alla oli niinkään 1900-luvulla sekoittunut peltomultakerros, joka jatkui lähes puhtaaseen pohjamaahan saakka. Seitsemännestä kerroksesta löytyneen lippusiiman perusteella paikalla on ehkä tehty viemäritöitä tms. Koeruudun 2 kohdalla näkyi myös moderni sekoittunut kerros, jonka alla oli tumma, hiilensekainen kerros. Tämä saattaisi viitata lähistöllä palaneeseen rakennukseen, joka mitä ilmeisimmin on ollut nykyistä Pitäjätupaa edeltänyt uusi Käräjätupa. Palokerroksesta tulleet löydöt eivät ole mitenkään tarkemmin ajoittavia, mutta tuskin ovat 1700-lukua vanhempia eli sopivat siinä mielessä Käräjätuvan palon aikaan. Sekä historiallisten lähteiden että nyt tehtyjen löytöjen perusteella uskoisin, että paikalla ei ennen uutta Käräjätupaa ole ollut mitään rakennusta, vaan todennäköisemmin peltoa tai niittyä. Muutama pieni palaneen saveen kappale on tietysti saattanut kulkeutua paikalle jostakin lähialueen vanhemmasta rakenteesta, mutta savi saattaa yhtä lailla olla peräisin huonosti palaneen tiilen sisuksesta.

4. BAIJARS

4.1. Baijarsin historiaa

Vuodelta 1543 tunnetaan kuvaus Porvoon läänin "kapakoista", joista Pernajassa yhtenä mainitaan Matts Busken - pitäjän ensimmäisen nimismiehen - pitämä kievari. Vuonna 1556 maksoi Kirkonkylässä kapakasta veroa Mårten (Jopsson?) niminen henkilö. Kirkonkylässä on siis jo keskiajalla sijainnut varmasti ainakin yksi kapakka. 1600-luvulla, kun kapakoiden pitoa oli rajoitettu

kuninkaan määräyksestä, Pernajan pitäjän ainoa kestikievari sijaitsi Baijarsissa, ajoittain myös Torsbyssä. Baijarsissa kyse on siis ilmeisesti varhaisemman kapakkatoiminnan suorasta jatkosta ja nimismiehen titteli näytti kulkevan myöhemminkin yhdessä kestikievarin pidon kanssa. Kestikievarin pitäminen jatkui täällä 1900-luvulle saakka, joskin 1700-luvulta eteenpäin kestikievareita perustettiin myös muualle pitäjään. Baijarsin kestikievari nautti kuitenkin pitkään erilaisista etuoikeuksista (Antell 1956, 281-283; Sirén 1965, 153).

Baijarsin tilasta tiedetään muutoin, että sen päärakennus on ilmeisesti pystytetty ensimmäisen kerran 1500-luvun puolivälissä ja se lienee sijainnut nykyisen päärakennuksen paikkeilla. Päärakennuksen itäpuolelle ovat vähitellen muotoutuneet mies- ja karjapihat. Baijarsin tilan status vaihteli aikojen kuluessa - omistajansa mukaan - talonpoikaistilasta herraskartanomaiseen loistoon. 1700-luvun alussa, kun Kirkonkylä käsitti kaksi tilaa, oli toinen näistä Baijars, toinen Svarvars. Baijarsin omisti tuolloin nimismies Samuel Persson. Hänen poikansa Anders Samuelsson peri tilan myötä sekä kestikievarin että nimismiehentoimen. Vuonna 1732 Baijars ja Svarvars siirtyivät saman henkilön, Johan Smahlin omistukseen. Myöhemmistä Baijarsin omistajista mainittakoon everstiluutnantti Magnus Johan Ehrnrooth 1800-luvun alkupuolella ja Segerstrålen suku 1800-luvun loppupuoliskolla. (Sirén, 1965, 309-310). Nykyiset pienet tontit Baijarsin ja kylätien välissä ovat joko Baijarsin tai kirkon maista lohkottuja melko uusia tiloja.

4.2. Koeoja ja ruudut 4 ja 5

Koeoja

Baijarsin nykyisen omistajan, Christina Laitisen mukaan ainoa vanhempi maan pinnalle näkyvä kivijalan jäännös sijaitsee aivan tontin etelärajalta. Rakennuksen pitkäksi seinäksi arveltu perusta erottui heinikossa melko hyvin. Osin seinälinjan kohdalla - oikeastaan sen päällä - kasvoi ruusupensaikkoo ja kiveyksen lounaispuolella sijaitsi villiintynyt lupiin valtaama niitty. Kasvillisuudesta päätellen alueella on joskus ollut pieni piha tai puutarha. Lähistöllä pitäisi sijaita myös kaivo, mutta sitä emme kyenneet puolitoistametrinen, tiheän kasvillisuuden seasta löytämään. Kivijalan jäännös sijaitsi eräänlaisella terassilla. Sen pohjois- ja lounaispuoli on pitkään ollut laitumena, mutta on sittemmin muutettu pelloksi. Tutkimushetkellä se ei ollut viljelyksessä. "Puutarhan" takana avautuu maisema vetäytyneelle merenlahdelle. Vanhoista valokuvistakin voi nähdä, että nykyinen kosteikkoalue on vielä 1900-luvun alussa ollut veden peittämä.

Koeojan sijoittamiseen tälle alueelle olivat siis syynä toisaalta kivijalan jäännös, mutta ennen kaikkea se seikka, että toivoin maan olevan muutoinkin vähemmän sekoittunutta kuin pelto/laidunalueilla. Tosin jälkepäin näin ilmakuvan 1900-luvun alkupuoliskolta, jossa tämänkin alue näyttäisi olevan viljely- tai laidunkäytössä, vaikka tietysti kivijalan jäännös on estänyt maan kyntämisen siltä kohdilta. Metrin levyinen koeoja avattiin kohtisuoraan seinälinjan poikki, ensin neljän metrin pituisena, mutta pian viisimetrisiksi laajennettuna. Ojan päällä kasvoi heinäkasveja, saniaisia ja lupiineja. Turpeen poiston jälkeen kivet saatiin melko hyvin näkyville, jolloin havaittiin, että koeoja oli sijoitettu kulkemaan seinälinjassa sijaitsevan oviaukon läpi. Löydöt ensimmäisessä kerroksessa viittasivat täysin sekoittuneeseen maahan. Toisen kerroksen löydöt vahvistivat tätä käsitystä. 1900-luvun alkupuolta nuorempia löytöjä ei kuitenkaan havaittu. Taso 3 oli pääosin vielä likamaata, joskin ojan lounaispäässä alkoi jo näkyä puhdas, vaalea hiekka. Tasossa 4 alkoi ojassa näkyä kauttaaltaan vaalea hiekka. Aivan likamaalaikkujen alaosassa näkyi kuitenkin paikoin hiiltä ja likamaa oli muutoinkin tummintaa juuri ennen loppumista. Likamaakerros ei ollut täysin yhtenäinen, vaan siinä näkyi paikoin vaaleampia raitoja, ilmeisesti kynnön rikkomaa maata. Koeojan pohjamaaksi osoittautui vaalea hiekka, joka tuli vastaan n. 10-40 cm syvyydellä ruudusta riippuen.

Koeojan löytömaterialiaa olivat pienet tiilen palat, kaakeli, punasavikeramiikka, teollisesti valmistetut ja taotut naulat, muutama moderni metalliartefakti tai sellaisen fragmentti, valkea tai koristeltu fajanssi, vaaleanvihreän tasolasin eli ikkunarudun palat, vihreä pullolasi, sininen astialasi, vihreän lasinapin pala, liitupiipun varren palat, palaneen luun muru sekä hioinkiven pala.

Tiiltä, kaakelia ja keramiikkaa esiintyi melko niukasti ja pieninä fragmentteina. Esimerkiksi astiatyypeistä ei juuri voi palojen perusteella tehdä päätelmiä (jos ei oteta huomioon Arabian valmistamia lautasten paloja). Sininen astialasi ja vihreä lasinapin puolikas ovat uniikkeja nyt Baijarsissa tehtyjen löytöjen joukossa; valitettavasti niitä ei ole saatu ainakaan toistaiseksi ajoitettua. Ainoat selvemmin ajoitettavat löydöt ovat kaksi liitupiipun varren katkelmaa, jotka tosin täytyy ajoittaa vain varren paksuuden perusteella. Silmämääräisesti katsottuna niistä toinen ajoittuisi luultavasti 1800-luvulle ja toinen voisi olla tätä vanhempi. Hioinkivi on punertavaa hiekkakiveä eikä vaikuta teollisesti valmistetulta.

Koeruutu 4

Koeruutu sijoitettiin koeojan koillispäästä 4-5 metriä koilliseen. Heinikon ja turpeen alla maa oli taas tummahkoa, multapitoista ja sekoittunutta. N. 30 cm syvyydessä maan väri muuttui hyvin tummaksi ja siinä oli hiiltä. Tätä jatkui vain n. 5-10 cm, minkä jälkeen likamaa-alue kutistui ja oli neljännessä tasossa rajoittunut ruudun itänurkkaan, neliömäiselle alueelle, jota reunusti kaksi tummempaa juovaa. Vaalean hiekan ja tumman likamaan rajalla oli muutama kivi rykelmässä. N. 50 cm syvyydellä likamaa oli kauttaaltaan hävinnyt. Koeruutu kaivettiin n. 55 cm syvyyteen ja lisäksi siihen tehtiin n. 20 cm syvä koepisto.

Pinta- ja 1. kerroksien tummahkosta, sekoittuneesta multaisesta maasta löytyi tiiltä, peltipurkin pala, kaksi keskikokoista, ehkä taottua naulaa, pala punasavikeramiikkaa, jossa toisella pinnalla hieman lasitetta, sinivalkoisin kasviaiheihin koristettu fajanssilautasen reunapala, pala vihreää pullolasia sekä kirkas, kulmikas astialasin pala. Löydöt loppuivat n. 35 cm syvyydellä ja suunnilleen samalla syvyydellä tai hieman aikaisemmin maa oli muuttunut tummemmaksi ja hiilensekaiseksi. Nokimaa siis jatkui paikoin 5 cm löydöttömänä.

Koeruutu 5

Koeruutu tehtiin entisen laitumen ja perunapellon rajoille, koeojan koillispäästä 11-12 metriä koilliseen. Tästä itään 26 metriä on läheisen asuintalon itänurkkaus. Heinikon ja turpeen alta paljastui edelleen likainen ja sekoittunut maa. Kerros oli kaikkiaan n. 30-40 cm paksuinen ja tämän alta esille tulleessa vaaleassa hiekassa havaittiin vielä pala fajanssia. Koeruutu kaivettiin n. 50-60 cm syvyyteen, jolloin vastaan tuli ruosteensekainen, koskematon hiekka. Tähän tehtiin vielä n. 25 cm syvä koepisto.

Koeruudun löydöt käsittivät jälleen tiiltä, tosin pieninä paloina ja vähäisinä määrinä, samoin teollisesti valmistettuja nauvoja, valkoista fajanssia ja kaakelia ja/tai punasavikeramiikkaa. Melko pinnalta löytyi lisäksi pieni, kuparinen levy, jossa on kolme reikää; ehkä jonkinlainen hela. Toisesta ja kolmannesta kerroksesta löytyi pieniä paloja sekä palamatonta että palanutta luuta. Kolmannesta eli löytöjen suhteen pohjakerroksesta tuli vielä melko uutta materiaalia kuten ruostunut peltipurkin pala ja valkoista fajanssia sekä vihreää pullo- ja tasolasia ja kirkasta tasolasia. Tässä kohden maa oli siis sekoittunut pohjahiekkaan saakka.

4.3 Tulkinta

Koeojan ja koeruutujen 4 ja 5 löytömateriaali ja kerrostumat olivat melko samankaltaiset. Humuksen alla oli 30-35 cm paksuinen peltokerros, jossa löydöt olivat sekoittuneet. Kaikki löydöt tulivat peltomullasta ja ovat pääosin uuden ajan ns. massalöytötavaraa. Ajoitettava löytömateriaali on ilmeisesti varhaisimmillaan joko 1600-luvun jälkipuolelta tai 1700-luvulta (liitupiipun varsi KM 2004004:8) ja jatkuu ajallisesti 1900-luvun alkuun. On merkillepantavaa, että koeojan ja ruudun 4 nokimaan pohjaosasta ei tullut löytöjä. Nokimaa voi siis liittyä kyntökerrosta varhaisempaan toimintaan, mutta on hankala arvioida onko kyse rakennukseen liittyvästä vai tätä varhaisemmasta toiminnasta.

Kivijalkaa on hieman vaikea suhteuttaa löytömateriaaliin. On selvää, että rakennuksen käytöstä jäämisen jälkeen paikalla on harjoitettu viljelyä. Toisaalta kynnyksen alla ollut tumma maa saattaa viitata siihen, että jotain toimintaa on paikalla ollut myös ennen rakennuksen perustamista. Itse kynnyksen alta kaivettiin maata sivusuunnasta, mutta kiven suuren koon vuoksi sitä ei saatu siirrettyä pois paikalta - mitään löytöjä ei maassa havaittu. Ainoa seinälinjan alisesta maasta tullut löytö oli kirkas ja ilmakuplaton tasolasin pala, joka tosin tuli esiin pienemmän kiven alta (KM 2004004:4). Tämän kiven asento ja sijainti oviaukossa, kynnyksen vieressä, vaikutti kuitenkin sellaiselta, että kivi on saattanut jossain vaiheessa liikkua pois alkuperäiseltä paikaltaan.

Kivijalan ajoitus jää siis toistaiseksi avoimeksi, mutta on selvää, ettei se voi olla 1800-lukua nuorempi ja on ehkä tätäkin vanhempi. Kyseessä lienee Baijarsin maalla sijainnut vanha torppa.

4.4. Koeruudut 3 ja 6-15

Koeruutu 3

Koeruutu tehtiin Baijarsin pihatien eteläpuolisen rakennuksen nurkalle. Nurmen alta paljastui tumma, likainen multa, josta alkoi löytyä palamatonta luuta. Maassa näkyi myös hiilen paloja. N. 40 cm syvyydessä alkoi oranssinen, löydön kerros, joka jatkui n. 25 cm kunnes alta tuli näkyviin vaaleampi, puhdas hiekka. Kuoppa kaivettiin n. 70 cm syvyyteen.

Ruudun kaikki löydöt tulivat tummasta likamaasta. Pinta- ja 1. kerroksesta löydettiin tiiltä, teollisesti valmistettuja nauloja, kirkasta tasolasia sekä valkopintaista ja harmain kasviaiheihin koristeltua fajanssia. Toisessa kerroksessa löytömateriaaleja oli enemmän; tiilen lisäksi kuparilevyn pala, ruostuneita nauloja, joista yksi hevosenkengästä, valkopintaista fajanssia, kirkasta, ohutta pullolasia sekä palanutta luuta. Kolmannesta kerroksesta löydettiin leukaluun kappale ja muita isoja luita sekä hampaita. Luut lienevät siasta ja/tai lehmästä. Edelleen tästä viimeisestä likamaakerroksesta löytyi teollisesti valmistettu naula sekä tiiltä, joista ensin mainittu osoitti maan olevan pohjahiekkaan saakka sekoittunutta ja muodostavan yhden, 1800 - 1900-luvulle ajoittuvan kerroksen, jossa on mukana runsaasti "navetta-ainesta".

Koeruutu 6

Koeruutu sijaitsi n. 18 m Baijarsin navetan takaseinästä suorakulmaisesti "ulospäin" eli kaakkoon, sen puolivälissä, entisellä laiturilla. Multa/turvekerros oli tällä kohdalla vain 10 cm paksuinen ja sen alta tuli esiin löydön, vaalea hiekka. Kuoppa kaivettiin n. 35 cm syvyyteen, mutta sama vaalea, hieman punertava, hieno hiekka näytti jatkuvan tällä kohdalla. Ainoat löydöt olivat tiilen murut ja punasavikeramiikan pala, jonka toisella pinnalla oli väritön lasitus ja valkoisia koristejuovan

jäänteitä.

Koeruutu 7

Tämä koeruutu sijoitettiin kuudennesta koeruudusta 19-20 metriä lähes itään. Turpeen alta tuli esiin sekoittunut, tumma maa. Se osoittautui taas vain n. 10-20 cm paksuksi ja sen alta paljastui punertava, melko hieno hiekka. Kuoppa kaivettiin n. 35-40 cm syvyyteen ja siihen tehtiin lisäksi n. 20 cm syvyinen koepisto. Syvemmällä hiekka näytti muuttuvan vaaleammaksi.

Ruudun kaikki löydöt tulivat pinta- ja 1. kerroksesta. Löytöjä olivat muovinen pullonsuun rengas, tiilen palat, kaksi ruostunutta naulan fragmenttia, punasavikeraamisen vadin pohjapala, sekä astian reunapala, hyvin ohut, sileä liitupiipun varren pala, valkoinen fajanssi, vihreä ja ruskea pullolasi ja kirkas tasolasi. Mielenkiintoisempia löytöjä olivat palanut savi, palanut lasinpala sekä hyvin pieni kivisavikeraamisen astian fragmentti (KM 2004004:31). Dosentti David Gaimsterin mukaan kivisavipala on ilmeisesti Freicheniläistä keramiikkaa, joka ajoittuu 1500-luvun lopulle / 1600-luvun alkuun. (Gaimster, suullinen tiedonanto 20.4.2004).

Koeruutu 8

Koeruutu sijaitsi seitsemännestä ruudusta 9-10 metriä lähes itään (edelleen samalla linjalla). Heinikon ja turpeen alta tuli esiin melko kova, tiheän juurakon sitoma, sekoittunut multa, jossa oli runsaasti pientä tiilimurua. N. 30 cm syvyydeltä maa oli selvästi sekoittunutta. Neljännessä tasossa, juuri tumman maan loppuessa esiin tuli joukko pieniä kiviä. Seuraavassa kerroksessa alkoi esiin tulla soraa, jonka seassa on nyrkinkokoisia kiviä. Likamaa tässä kuopassa oli paksumpi kuin muualla, n. 40 cm. Kuoppa kaivettiin n. 55 cm syvyyteen. Pohjamaa oli siis karkeaa soraa.

Löydöt alkoivat pinnasta ja jatkuivat n. 35-40 cm syvyydelle ja tulivat esiin tummasta, sekoittuneesta maasta. Löytömateriaaleja olivat tiili, punasavikaakeli, laasti, naulat, punasavikeramiikka, liitupiipun varren palat, taso- ja astialasi, sekä valkoinen fajanssi. Yksi kaakelin paloista oli toiselta pinnalta vihreä, toiselta kohoharjanteinen. Liitupiipun varren palat olivat sileitä, toinen melko ohut, toinen hieman paksumpi.

Koeruutu 9

Koeruutu sijaitsi kahdeksannesta ruudusta 9-10 metriä lähes itään ja oli ylin tällä koeruutulinjalla sijaitseva kuoppa. Kasvillisuuden ja turpeen alla oli taas tumma maa, josta tuli runsaasti massalöytöjä. Sekoittunut likamaa muodosti paksuimmillaan 30 cm kerroksen ja sen alla oli punertavaa, hienoa hiekkaa, joka oli löydötöntä. Kuoppa kaivettiin n. 50 cm syvyyteen ja siihen tehtiin n. 20 cm syvyinen koepisto.

Sekoittuneesta likamaasta tulleet löydöt olivat tiiltä, punasavikaakelia, punasavikeramiikan pala, nauvoja ja niiden fragmentteja, rautalangan pätkä, pellin pala, valkopintaista ja ruskeankirjavaa fajanssia, valkoinen, kultareunainen posliinikupin pala vihreää ja ruskeaa astialasia ja vaaleanvihreää ja kirkasta tasolasia.

Koeruutu 10

Koeruutu sijaitsi Baijarsin navetan ja puretun rakennuksen kivijalan välissä, navetan lounaisnurkalta 14-15 metriä lounaaseen. Heti turpeen alla maa oli sekoittunutta ja täynnä 1800 - 1900-luvun materiaalia. Sama jatkui n. 80-100 cm syvyyteen; nuorimpien löytöjen perusteella kyseessä lienee vielä 1930-1950 -luvuilla käytössä ollut kompostin tai jätekuopan paikka. Sen alta tuli 60-100 cm syvyydessä vastaan puhdas, punertava hiekka.

Löytömateriaali käsitti tarkemmin ajoittamattomia massalöytöjä kuten tiiltä, kaakelia ja keramiikkaa, ilmeisesti yhden upokkaan palan sekä selkeästi uudempaa materiaalia kuten erilaista lasia, fajanssia, posliinia, muovia, nauvoja ja muuta metalliesineitä, lääkepulloja ja -pakkauksia sekä miehen nahkasaappaan jäännökset.

Koeruutu 11

Koeruutu tehtiin Baijarsin pellon ja puutarhan väliselle alueelle, läheisen ulkorakennuksen pohjoiskulmalta 34,5 metriä itään. Maa ohuehkon turpeen alla oli likaista, mutta vähälöytöistä mullansekaista hiekkaa ja soraa. Siinä oli joitakin paloja hiiltä. Kolmannessa kerroksessa vastaan tuli harmaa savi. Kuoppa kaivettiin n. 40 cm syvyyteen.

Pinta- ja 1.kerroksen löytöinä saatiin talteen vain pala vaaleanvihreää ikkunalasia. Toisessa kerroksessa vastaan tuli myös muutama pala tiiltä sekä kaksi pahasti ruostunutta naulaa tai sellaisen fragmenttia.

Koeruutu 12

Koeruutu sijaitsi Pitäjätuvan takana, pellon reunassa tontin 1:17 luoteisimman rakennuksen pohjoispuolella, seinän keskivaiheilla, tästä 8-9 metrin päässä. Turpeen alta paljastui multakerros, jossa n. 15 cm syvyydellä näkyi myös nokimaata ja hiiltä. N. 25 cm syvyydellä alkoi punertava, hienohko hiekka. Kuoppa kaivettiin n. 35-40 cm syvyyteen.

Löytöjä tuli vain pinta- ja 1. kerroksista; kolme palaa tiiltä tai kaakelia, pieni ruostunut naula, vakoista fajanssia, vihreää astialasia sekä vaaleanvihreää ja kirkasta tasolasia.

Koeruutu 13

Koeruutu tehtiin tilan 1:17 luoteisimman rakennuksen luoteisnurkalta 3-4 metriä itään. Paksun heinikon ja turpeen alta tuli esiin sekoittunut likamaa, jossa n. 20 cm syvyydessä oli nokimaata. Ennen vaalean hiekan alkamista, maassa erottui joitakin tummia juovia, ilmeisesti kyntöjälkiä. Kuoppa kaivettiin n. 50 cm syvyyteen ja se oli löydötön.

Koeruutu 14

Koeruutu sijaitsi tilan 1:17 lounaisrajalla, 33,5 metriä rajan luoteisnurkasta kaakkoon ja 3,5-4,5 metriä tästä Baijarsin puolelle, lounaaseen. Paikalla on viljelemätön, loivahkon mäen alapuolinen terassi, joka puolestaan päättyy Baijarsin peltoon. Heti turpeen alta paljastui melko hiekkansekainen, tumma maa, jossa oli mm. tiiltä, mutta ei mitään selvästi modernia materiaalia. N. 15-20 cm

syvyydellä alkoi esille tulla myös punertavaa, melko hienoa hiekkaa. Tasossa 2 erottui selvästi tummia raitoja, jotka ovat ristikkäin, kohtisuoraan suhteessa toisiinsa. Näistä lounas-koillinen -suunnassa kulkevat raidat sijaitsivat ylempänä ja luode-kaakko -suuntaiset raidat selvästi alempana. Jälkimmäisiä oli ruudussa myös tiheämmässä, lieneekö sen vuoksi, että ylempänä olevat juovat ehdittiin kaivaa pois siinä vaiheessa kun ne eivät vielä erottuneet peltokerroksesta. Tummista juovista tuli edelleen löytöjä ja muutama isompi pala hiiltynyttä puuta, kun vaaleampi hiekka puolestaan on löydötöntä. N. 25-30 cm syvyydessä juovat katoavat puhtaan hiekan tieltä. Kuoppa kaivettiin n. 40 cm syvyyteen ja siihen tehtiin lisäksi n. 20 cm syvä koepisto.

Pinta- ja 1.kerroksen löytöjä olivat tiilen palat, palanut savi, hevosenkengän naula, valkoinen fajanssi ja posliiniastian pala, palaneen luun siru sekä vihreä ja ruskea pullolasi ja vihreä astia- tai tasolasi. Lisäksi kerroksesta löydettiin pieni kartiomainen metalliesine, joka kapenee kohti piikkimäistä kärkeä. Sen pituus on vain n. 2 cm.

Toisen kerroksen tummasta maasta tuli esiin edelleen tiiltä, joka vaikutti sisältä huonosti palaneelta, punasavikaakelin tai -astian pala, jossa toisella pinnalla näkyi hieman tummaa lasitetta, pieni, litteä rautalevyn pala, valkoista ja vaaleapintaista fajanssia, tummanvihreää ja vaaleanvihreää pullolasia, sekä kirkasta taso- tai astialasia.

Kolmannen kerroksen tummista juovista löytyi vielä palanutta savea, jonka joukossa ehkä on tiilenmurujakin, mutta myös sileäpintaisia palaneen saveen paloja, jotka eivät mielestäni voi olla tiilestä peräisin. Lisäksi löytyi todella kookas rautanauha (pit. 12,5 cm) sekä kirkkaan, pienen, ohutseinäisen lasiastian (juomalasin?) reunapala, jossa reunan pinta on pyöreä.

Koeruutu 15

Koeruutu sijaitsi Baijarsin kivikkoisen mäen juurella, kapealla heinikkoisella terassilla, joka laskee peltoalueelle, 55 metriä ruudusta 14 etelälounaaseen. Turpeen alla näkyi sekoittunut multamaa, joka jatkui n. 20-25 cm syvyyteen. Tämän alta tuli esiin puhdas, vaalea hiekka. Kuoppa kaivettiin n. 40 cm syvyyteen, jolloin vastaan tuli karkeampi pohjahiekka.

Sekoittuneesta eli kynnetystä maasta löytyi muutama pala tiiltä tai kaakelia, mahdollisesti joukossa on myös keramiikan paloja (ei punasavea vaan ruskeita). Lisäksi saatiin talteen naula, valkoista fajanssia, sileä, ei aivan ohut liitupiipun varren pala, vihreää, vaaleanvihreää ja kirkasta tasolasia sekä palaneen luun fragmentti. Pala punasavikeramiikkaa on muodoltaan sellainen, että se todennäköisemmin on peräisin kannusta kuin vadista (KM 2004004:69).

4.5. Tulkinta

Lähimpänä Baijarsin pihapiiriä sijaitsevat kuopat sisälsivät pääasiassa melko uutta materiaalia eivätkä antaneet mitään viitteitä maanalaisista rakenteista. Koeruutu 3 koostui pääasiassa paikalta purettuun vanhaan navettaan liittyvästä materiaalista ja koeruutu 10 osui 1900-luvun jätekuoppaan, kummastakaan ei tullut esiin merkkejä vanhemmasta kulttuurikerrostumasta. Myös löydöt olivat pääasiassa ajoitettavissa 1800/1900-luvuille.

Pihapiirin ja koeojan väliin jäävällä pellolla löydöt olivat kauttaaltaan sekoittuneet. Sekoittunut peltokerros muuttui ohuemmaksi lännen ja lounaan suuntaan viettävää loivaa alamäkeä kohden. Tämä kertoo melko tuoreesta rantavaiheesta. Freicheniläinen kivisavikeramiikan palanen ajoittuu mainitun Baijarsin päärakennuksen rakentamisen aikoihin tai hieman sitä myöhäisemmäksi.

Baijarsin Pitäjätontin puoleisella pellolla koeruudun 14 palanut savi, palanut luu ja hiiltynyt puun pala saattavat viitata peltokerrosta vanhempaa rakennukseen, jonka jätteet ovat kynnetäessä levinneet tälle alueelle. Peltokerroksen alaosassa ristiin kulkeneet kyntöjäljet olivat melko leveitä ja voivat liittyä yhtä hyvin vanhaan kyntömenetelmään kuin paikan sijaintiin pellon nurkkakohdassa.

5. YHTEENVETO

Kesällä 2003 tehtiin koekaivauksia ensimmäistä kertaa aivan kirkonkylän keskustassa, Baijarsin ja Pitäjätuvan tonteilla. Ensin mainitussa kaivettiin koeoja tontin etelälaidalla sijaitsevan seinäkiveyksen poikki ja tehtiin koeruutuja peltoalueelle, joka ympäröi nykyistä rakennuskantaa. Kaksi koeruutua tehtiin Baijarsia sivuavan Pitäjätuvan tontille. Nyt tutkituilla alueilla maa vaikuttaa lähes kauttaaltaan sekoittuneelta joko nykyisen tai aikaisemman viljelyn vuoksi. Löytömateriaali on pääasiassa ns. massalöytötavaraa, jonka tarkempi ajoitus on melko hankalaa. Ajoittavassa materiaalissa vanhimmat löydöt ovat pääasiassa 1700-luvun liitupiipun varren paloja.

Myös Baijarsin rakennuksen jäänteiden ajoitus on vaikeaa täsmällisemmin ajoitettavien löytöjen ja kerrosten sekoittuneisuuden vuoksi. Vanhin koeojasta tullut ajoitettava löytö on ehkä 1700-luvun puolelta peräisin olevan liitupiipun varren katkelma, mutta tämä ei ole yhteydessä aivan alimpiin nokimaaläikkiin. Paikalla ollut rakennus lienee sijainnut kuitenkin aivan meren rannan tuntumassa ja sen sijaintikorkeus antaakin sille aikarajan, jota ennen sitä ei ole voitu rakentaa. Baijarsin mailla tiedetään olleen torppia ja tämä sopisi rakennuksena sellaiseksi; mikään piharakennus ei varmastikaan ole kyseessä.

Koeruuduista ehkä mielenkiintoisimmat sijaitsivat Baijarsin tontin keskivaiheilla, erityisesti numero 14, jonka auranjäljistä löytyi mm. palanutta savea, joka voisi viitata paikalla sijainneeseen vanhempaan rakennukseen. Paikalla voisi pyrkiä tekemään koeojan ja siten löytämään vielä tarkemmin ajoitettavaa materiaalia tai likamaasta löytynyt hiiltynyt puun pala voitaisiin ajoittaa C14-menetelmällä.

Hanna-Maria Pellinen
Hanna-Maria Pellinen

Turussa 14.6.2004

Tekstissä mainitut kirjalliset lähteet:

Antell, Kurt, 1956: *Pernå sockens historia I*. Helsingfors.
Ikäheimo, Markku, 1989: Turun Mätäjärvi. *Turun Maakuntamuseon raportteja 10*.
Sirén, Olle, 1965: *Pernå sockens historia II:1*. Helsingfors.

Luettelo mustavalkonegatiiveista. Negatiivit on arkistoitu Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistoon numeroilla 24480-24515. Diar. 13.7.2004. Kuvat on ottanut Hanna-Maria Pellinen

- 24480 Pitäjäsentupa, työkuva, koeruutua 1 kaivetaan, luoteesta.
24481 Pitäjäsentupa, työkuva, koeruutua 2 kaivetaan, luoteesta.
24482 Pitäjäsentupa kuvattuna kylätien toiselta puolelta, idästä.
24483 Kuten yllä.
24484 Pitäjäsentuvan eteläpuolta, taustalla koeruutu 2, idästä.
24485 Pitäjäsentupa, työkuva, koeruutua 2 kaivetaan, etelästä.
24486 Pitäjäsentupa, koeruutu 1, taso 4, koillisprofiilia, lounaasta.
24487 Pitäjäsentupa, koeruutu 2 pohjassa, lounaisprofiili, koillisesta.
24488 Pitäjäsentupa, koeruutu 1 pohjassa, koillisprofiili, lounaasta.
24489 Baijars, työkuva, koeruutua 3 kaivetaan, pohjoisesta.
24490 Baijars, koeruutu 3 pohjassa, länsiprofiili, idästä.
24491 Baijars, työkuva, koejaa avataan, idästä
24492 Kuten yllä, kaakosta.
24493 Baijars, koeoja, taso 1, koillisesta.
24494 Baijars, koeoja, taso 1, lounaasta.
24495 Baijars, koeoja, taso 2, lounaasta.
24496 Baijars, koeoja, taso 2, koillisesta.
24497 Baijars, koeoja, taso 3, lounaasta.
24498 Baijars, koeoja, taso 4, lounaasta.
24499 Baijars, koeoja, taso 5, koillisesta.
24500 Baijars, koeoja, taso 5, lounaasta.
24501 Baijars, koeruutu 4, tummat läikät ennen pohjaa, koillisesta.
24502 Kuten yllä.
24503 Baijars, työkuva, koeruutua 5 kaivetaan, kaakosta.
24504 Kuten yllä, etelästä.
24505 Tontilta 1:94 syvältä savimaasta löytyneet uunin(?) luukun kappaleet tuotiin nähtäväksemme.
24506 Kuten yllä.
24507 Baijars, koeruutu 8, taso 4, luoteesta.
24508 Baijars, koeruutu 8, taso 5, luoteesta.
24509 Baijars, koeruudun 10 "löytöjä" eli osuttiin vanhaan kompostiin.
24510 Kuten yllä.
24511 Kuten yllä.
24512 Baijarsin päärakennus idästä.
24513 Baijarsin puutarhaa kaakosta.
24514 Baijars, koeruudun 11 paikka, kaakosta.
24515 Baijars, koeruutu 11 pohjassa, idästä.

Luettelo digikuvista. Cd-rom liitteenä kertomuksessa. Kuvat Hanna-Maria Pellinen.

- 00 Pitäjäsentupa päätieltä nähtynä, idästä.
- 01 Pitäjäsentupa, työkuva tuvan takana kaivetaan koeruudun 1 kerrosta 1, luoteesta.
- 02 Pitäjäsentupa, koeruutu 1, koillisprofiili, lounaasta.
- 03 Pitäjäsentupa, koeruutu 1 on täytetty, lounaasta.
- 04 Pitäjäsentupa, työkuva, koeruudun 2 kaivausta, kaakosta
- 05 Pitäjäsentupa, koeruutu 2 pohjassa, lounaisprofiili, koillisesta.
- 06 Baijarsin päärakennus, idästä
- 07 Baijarsin puutarhaa, kaakosta
- 08 Baijars, koeruudun 3 länsiprofiili, idästä.
- 09 Baijars, työkuva, koeojaa avataan, koillisesta
- 10 Kuten yllä, kaakosta.
- 11 Baijars, koeoja, taso 1, lounaasta
- 12 Baijars, koeoja, taso 2, lounaasta
- 13 Baijars, koeoja, taso 3, lähikuva kynnyksestä, lounaasta.
- 14 Baijars, koeoja, taso 3, lounaasta.
- 15 Baijars, koeoja, taso 4, lounaasta.
- 16 Baijars, koeoja, taso 5, lounaasta.
- 17 Baijars, koeoja, luoteisprofiili ruutujen C ja D kohdalla, kaakosta.
- 18 Baijars, työkuva, Heidi Martiskainen piirtää, idästä.
- 19 Baijars, koeruutu 4, tason 4 tummat läikät, koillisesta.
- 20 Baijars, koeruutu 8, taso 4, luoteesta.
- 21 Baijars, koeruutu 8, taso 5, luoteesta.
- 22 Baijars, koeruudun 10 "löytöjä".
- 23 Kuten yllä.
- 24 Baijars, koeruudun 11 paikka, kaakosta.
- 25 Baijars, koeruudun 13 paikka, YLE:n paikallistelevision kuvaaja kuvaa Johanna Lindhiä.
- 26 Baijars, koeruutu 14, lounaisprofiili, koillisesta.
- 27 Baijars, koeruutu 14, taso 2, auranjälkiä, lounaasta.
- 28 Baijars, koeruutu 14, taso 3, pohjoisluoteesta.
- 29 Uudehkon kivijalan osa Baijarsin navetan länsipuolella, kaakosta.
- 30 Rautainen kansi tontilta 1:94, joka tuotiin nähtäväksemme.

Diakuvat, jotka on arkistoitu Turun yliopiston arkeologian oppiaineeseen päänumerolla 335. Diar. 13.7.2004. Kuvat on ottanut Hanna-Maria Pellinen.

335:1 Baijars, koeoja, taso 2, kaakosta.

335:2 Baijars, työkuva, koeruutua 14 piirretään.

335:3 Baijars, koeruutu 14, auranjälkien alempi osa, pohjoisesta.

Luettelo kaikista Pitäjätuvan ja Baijarsin kaivauksissa löytyneistä materiaaleista. Vain löytöluettelossa mainitut on taltioitu.

PITÄJÄNTUPA

KOERUUTU 1

0.-1. krs:

- tiiltä useita isompiakin fragmentteja
- punasavikaakelia muutamia paloja
- 1800-/1900-luvun fajanssiastian paloja: valkoinen ja mustavalkokoristeinen, romanttinen kukka-aihe
- vihreä lasipuollon kovera pohjapala
- vaaleanvihreää ikkunaliasia

2. krs:

- teollisesti valmistettuja nauvoja
- tiiltä (erityisesti kattotiiltä)
- laastimuruja
- punasavikaakelia
- punasavikeramiikkaa: kahdessa palassa valkoista boluskoristelua, ruskea lasite, myös lasittamattomia ruukun paloja
- 1800/1900-luvun fajanssiastian palat: molemmilta pinnoilta sininen pala, vaaleanpunavalkoinen kupin pala
- posliinia: kahvikupin korva, jossa sinivalkoinen lehtikoristelu
- liitupiipun varren katkelma: koristeeton, ohut
- suorakaiteisen pienen, värittömän lasipullon pohjaa
- kirkkaan lasipurkin reunapala, reuna pyöristetty, ei kierteitä
- vaaleanvihreää ikkunaliasia

3.krs:

- pronssinen "nuppineula"
- hevosenkengän naula
- koukuksi väännetty rautanauula
- kukkaron metallinen suuosa
- metallipala, levymäinen
- punasavikaakeli tai -keramiikka, toinen pinta vihertävä
- punasavikeramiikkaa tai -kaakelia, toisella pinnalla keltainen lasite
- vihreän pullon pohja (tasainen, uudehko)
- paksua, väritöntä tasolasia

4.krs:

- hevosenkengän naula
- massiivinen, käsintaottu rautanauula
- teollisesti valmistettuja nauvoja
- rautalankaa
- peilimäisen kirkas metallilevyn pala
- tiiltä
- punasavikaakelia
- laastia
- valkoisen posliinisen kahvikupin reunapala
- väritön, pyöreä lasinen pullon osa, halk. n. 3 cm
- vaaleanvihreää ikkunaliasia
- valkeaa, läpikuultavaa tasolasia

5. krs:

- tiiltä
- toiselta puolelta uritettua punasavikaakelia, ruskeaksi lasitettu kaakelin pintapala
- laastia
- valkoista, 1900-luvun fajanssia
- vaaleanvihreää ikkunalasia

6. krs:

- teollisesti valmistettu naula
- uritettua punasavikaakelia
- laastia
- ruskea olutpullon pala
- keltaista lippusiimaa
- vaaleanvihreää ikkunalasia

7. krs:

- punasavikaakelia, osin ruskea lasitus
- tummanvihreää, paksua astialasia
- hyvin ohut ja lyhyt liitupiipun varren pala
- palamaton luu (lehmän?)

KOERUUTU 2**0.-1. krs:**

- rautainen, isohko vyön solki
- teollinen rautanaula
- tiiltä
- punasavikaakelia
- fajanssia; valkoisella pohjalla tummareunaisia lehtiä, valkoista, kirjavaa
- vihreää ja kirkasta tasolasia
- kvartsi-iskos (?)
- luuta (lehmän?)
- iso kasvin siemen

2. krs:

- teollisesti valmistettuja nauvoja
- vyön päätehela/pidike
- 1900-luvun raha (10-penniä?)
- valkoista 1900-luvun fajanssia
- valkeaa ja kirkasta pullolasia
- valkeaa tasolasia
- vaaleanvihreää ikkunalasia
- tummanruskeaa ja -vihreää pullolasia

3. krs:

- teollisia nauvoja
- litteä, kapea, ohut raudanpala
- ruostunut pellin pala, ehkä purkista
- rautainen päästä koristeellisesti kierretty, taotun esineen katkelma
- tiiltä
- punasavikaakelia, vihertävä lasite
- palanutta savea
- valkeaa fajanssia + vaaleansininen pintapala
- tummanvihreää pullolasia
- vihreää ja kirkasta tasolasia
- palaneen piin siru
- pieni, palanut kylkiluu

4. krs:

- tiiltä
- palanutta savea
- irisoitunut tasolasin pala

5. krs:

- kaksi keskikokoista, pahasti ruostunutta takonaulaa
- tiiltä/palanutta savea
- luun muruja

BAIJARS**KOERUUTU 3****0.-1. krs:**

- runsaasti tiiltä
- teollisesti valmistettuja nauvoja
- fajanssia; valkoista + harmaa kasviaihekoristelu
- kirkasta tasolasia

2. krs:

- hevosenkengän naula
- ruostunut naula
- kuparilevyn pala
- tiiltä
- valkoista fajanssia
- kirkasta, ohutta pullolasia
- palanutta luuta

3. krs:

- teollisesti valmistettu naula
- tiiltä
- lehmän ja/tai sian leukaluun osia ja hampaita

KOERUUTU 4**0.-1. krs:**

- peltipurkin pala
- tiiltä
- posliinilautasen reunapala, sinivalkoinen kasviaiheinen koristelu
- pala vihreää pullolasia

3. krs:

- kaksi keskikokoista naulaa, ehkä taottuja
- punasavikeramiikkaa, ruskeaa lasitetta toisella pinnalla
- kirkas, kulmikas astialasin pala

KOERUUTU 5**0.-1. krs:**

- kuparinen hela (?)
- teollinen naula
- tiiltä pieniä muruja
- valkoista fajanssia
- vaalean sinivihreää tasolasia

-palaneen luun muruja

2. krs:

-kaksi teollisesti valmistettua naulaa
-tiiltä, pieniä paloja
-kaakelia tai punasavikeramiikkaa, jossa ruskehtava lasite
-kaksi luun palaa
-kappale palanutta luuta

3. krs:

-ruostunut peltipurkin pala
-hevosenkengän naula
-tiiltä tai kaakelia
-valkoista fajanssia
-vihreää pullo- ja tasolasia
-kirkasta tasolasia
-palaneen luun muru

4. krs:

-tiiltä tai kaakelia
-valkoista fajanssia
-vaaleanvihreää ikkunalasia
-vihreää pullolasia

KOERUUTU 6

0.-1. krs:

-tiiltä
-punasavikeramiikkaa, toisella pinnalla kirkas lasitus ja hieman valkoista koristelua

KOERUUTU 7

0.-1. krs:

-kaksi naulan fragmenttia
-muovinen pullorengas
-tiiltä
-palanutta savea
-punasavikeraamisen vadin pohjan pala, lasitus lähes pois kulunut, myös astian reunapala
-hyvin ohut liitupiipun varren pala
-kivisavikeramiikan pala
-kirkasta tasolasia
-vihreää pullolasia
-ruskeaa pullolasia
-palanut lasin pala

KOERUUTU 8

0.-1. krs:

-pieni teollinen naula
-tiiltä tai kaakelia
-valkoista fajanssia
-punasavikaakelia tai -keramiikkaa; toinen pinta kohoharjallinen, toisella puolen vihreä lasitus
-lyhyt pala hieman paksummasta, sileävirtisesta liitupiipusta
-vaaleanvihreää ikkunalasia

-tunnistamatonta kovaa, muovimaista ainesta

2. krs:

-punasavikaakelia, ehkä myös tiiltä
-laastia
-valkeaa fajanssia
-kirkasta tasolasia
-kirkasta astialasia, reunapala

3. krs:

-kaksi vääntynyttä, kannatonta naulaa
-kaakelia tai punasavikeramiikkaa
-valkoista fajanssia
-vaaleanvihreää ikkunalasia

4. krs:

-tiiltä tai kaakelia
-kaakelia tai punasavikeramiikkaa
-vaaleanvihreää ikkunalasia

KOERUUTU 9

0.-1. krs:

-takonaula
-tiiltä
-fajanssia, pala lautasen reunasta, pinnalla ruskeaa kasviaiheista koristelua

2. krs:

-nauloja ja niiden fragmentteja
-ruostunut pellin pala
-ruostunut rautalangan pätkä
-tiiltä
-punasavikaakelia
-posliinia, valkoisesta, kultareunaisesta kahvikupista
-valkoista fajanssia
-tummanvihreää ja ruskeaa pullolasia
-vaaleanvihreää astialasia
-kirkasta tasolasia

3. krs:

-kannaton rautanaula
-tiiltä
-kaakelia
-punasavikeramiikan pala
-vihreää astialasia, iso reunapala
-palanutta luuta

KOERUUTU 10

-jätekuoppaan tai kompostiin osunut ruutu sisälsi koko ruudun syvyydeltä, pohjaan saakka (1m) runsaasti ns. massalöytötavaraa kuten tiiltä, kaakelia ja punasavikeramiikkaa sekä selvästi 1800-luvun/1900-luvun alkupuoliskon materiaalia kuten, nautoja, erilaisia rautaesineiden fragmentteja, lasiastian paloja, fajanssiastioiden paloja, eläinten luita, lääkepurkkeja, miesten nahkasaappaiden jäännökset ym. ym. Nuorimmat löydöt lienevät peräisin 1940- tai 1950-luvulta.

KOERUUTU 11

0.-1. krs:

- tiiltä
- vaaleanvihreää ikkunalasia

2. krs:

- kaksi erittäin pahasti ruostunutta naulaa
- tiiltä

KOERUUTU 12

0.-1. krs:

- pieni, ruostunut naula
- tiiltä tai kaakelia
- punasavikaakelia
- valkoista fajanssia
- vaaleanvihreää ikkunalasia
- vihreää astialasia
- kirkasta tasolasia

KOERUUTU 14

0.-1. krs:

- lyhyt, piikkimäinen rautaesine tai sellaisen fragmentti
- hevosenkengän naula
- tiiltä
- palanutta savea
- valkeaa fajanssia
- valkeaa posliinia
- vihreää astialasia
- vihreää tasolasia
- palaneen luun pala

2. krs:

- pieni, litteä raudan pala
- tiiltä
- palanutta savea (tiilen sisusta?)
- kaakelia tai punasavikeramiikkaa, toinen pinta lasitettu
- valeaa fajanssia
- tummavihreää ja vaaleanvihreää pullolasia
- kirkasta taso ja/tai astialasia

3. krs

- kookas, taottu rautanaula
- kirkkaan lasiastian pieni reunapala
- tiiltä
- palanutta savea

KOERUUTU 15

0.-1. krs:

- tiiltä tai kaakelia
- valkoista fajanssia
- vihreää, vaaleanvihreää ja kirkasta tasolasia

-sileä, ei aivan ohut liitupiipun varren pala
-palanutta luuta

2. krs:

-naula
-punasavikeramiikan tai kaakelin pala
-valkeaa fajanssia

KOEOJA

RUUTU A

0.-1. krs:

-moderni talonaula
-järeämpi, ehkä taottu naula
-pullonkaulan metallinen suojus
-tiiltä
-punasavikeramiikkaa tai kaakelia, reunan päälly

2. krs:

-punasavikaakelin tai -astian pala

RUUTU B

2. krs:

-tiilen pala

3. krs:

-tiilen muru
-vaaleanvihreän ikkunalasin pala

RUUTU C

0.-1.krs:

-naulan tai rautapiikin katkelma
-vaaleapintainen fajanssin pala
-vaaleanvihreä ikkunalasin pala

2. krs:

-kolme tiilen murua

RUUTU D

0.-1. krs:

-kolme palaa tiiltä
-punasavikeraamisen astian reunapala, jossa hieman ruskean läpikuultavaa lasitetta
-pala vihreän, nelikulmaisen pullon koverasta pohjasta

2. krs:

-keskikokoinen naula
-kaksi palaa tiiltä
-punasavikaakelia
-punasavikeramiikkaa, toisella pinnalla kellertävä lasite

- valkeaa fajanssia, yksi pieni koristeltu siru
- tummanvihreää, vihreää ja vaaleanvihreää tasolasia
- kaksi palaa liitupiipun varresta, toinen hyvin ohut, toinen paksumpi

3. krs:

- pala vaaleapintaista fajanssia

RUUTU E

0.-1. krs:

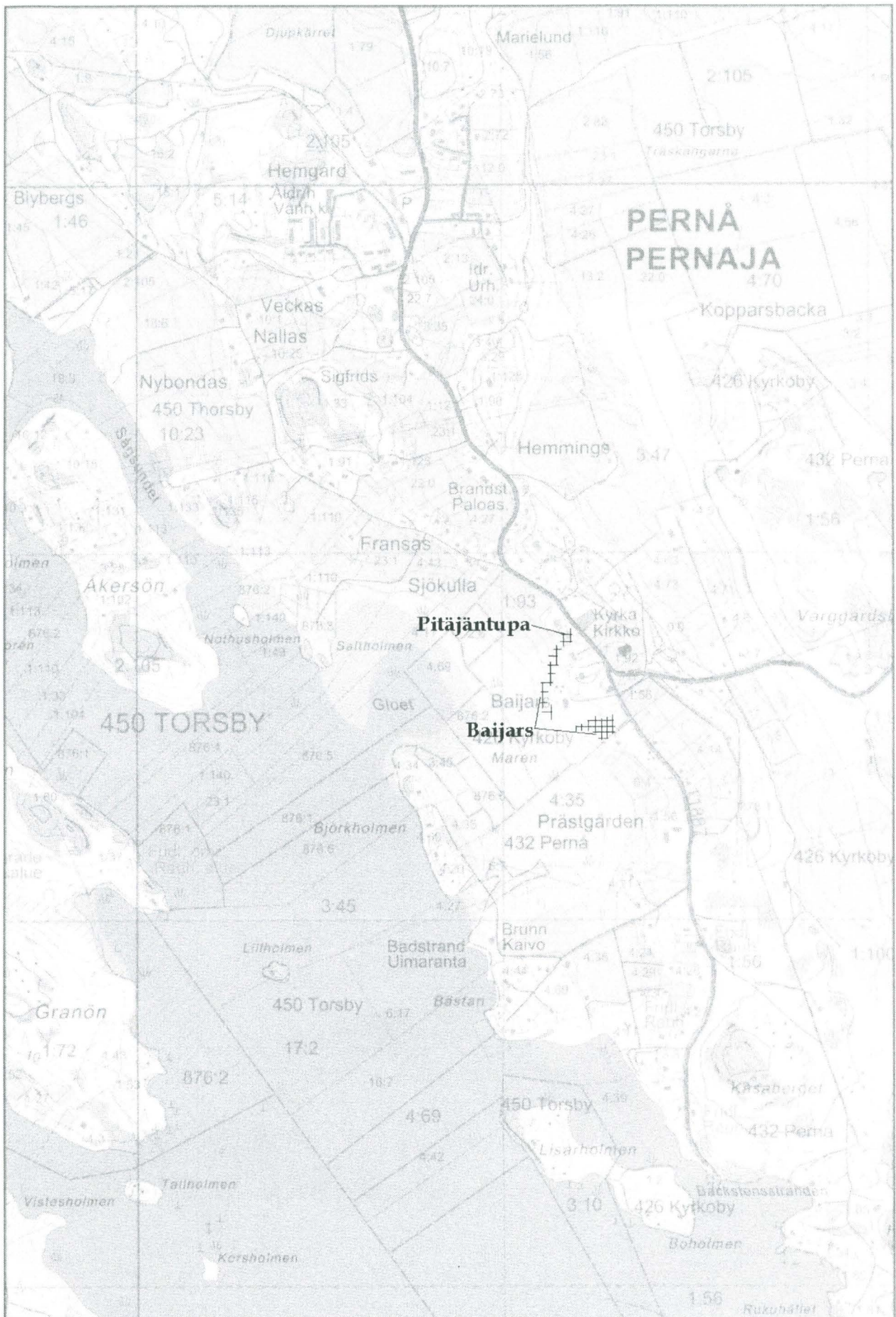
- kannaton naulan katkelma
- kolme palaa tiiltä
- valkeapintaisen fajanssin muru
- vaaleanvihreän ikkunalasin pala
- sinisen astialasin pala
- hioinkiven pala, punertavaa kiveä
- luuta

2. krs:

- tiiltä tai kaakelia, ehkä myös punasavikeramiikkaa
- valkeaa, sinikoristeista fajanssia
- vihreän lasinapin puolikas
- vihreää ja vaaleanvihreää tasolasia
- iso, tummanvihreän lasipullon pala
- palaneen luun muru

3. krs:

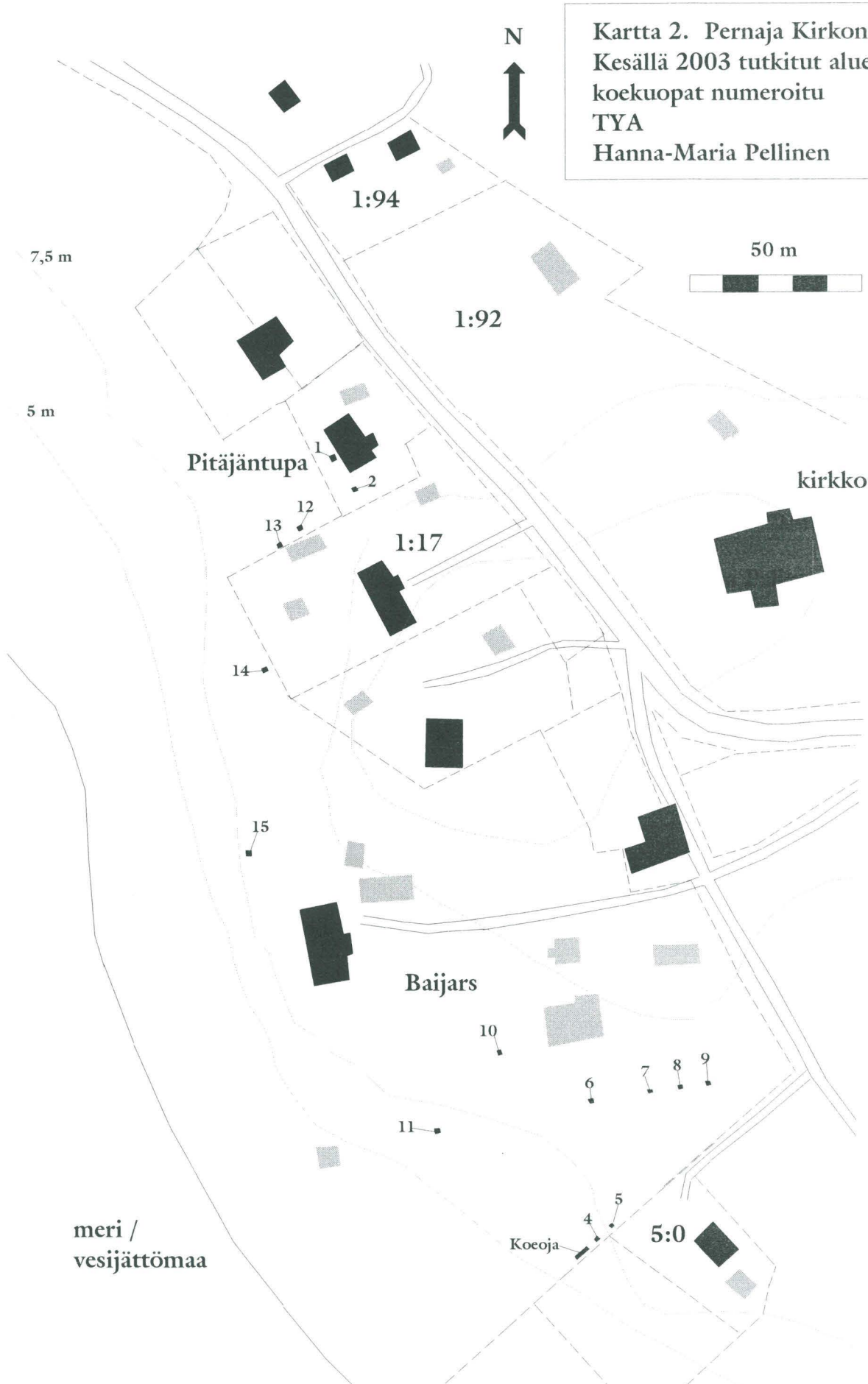
- kaksi palaa tiiltä
- vaaleapintaisen fajanssin pala
- vihreää astialasia
- vihreää ikkunalasia

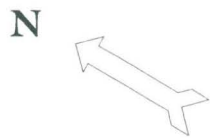

Kartta 1. Agricola-projektin kaivauskohteet kesällä 2003.

Ote peruskartasta 3021 09 PERNAJA

Kartta 2. Pernaja Kirkonkylä
Kesällä 2003 tutkitut alueet -
koeuopat numeroitu
TYA
Hanna-Maria Pellinen

10 m

Kartta 3

PERNAJA PITÄJÄNTUPA 2003

H.-M. Pellinen

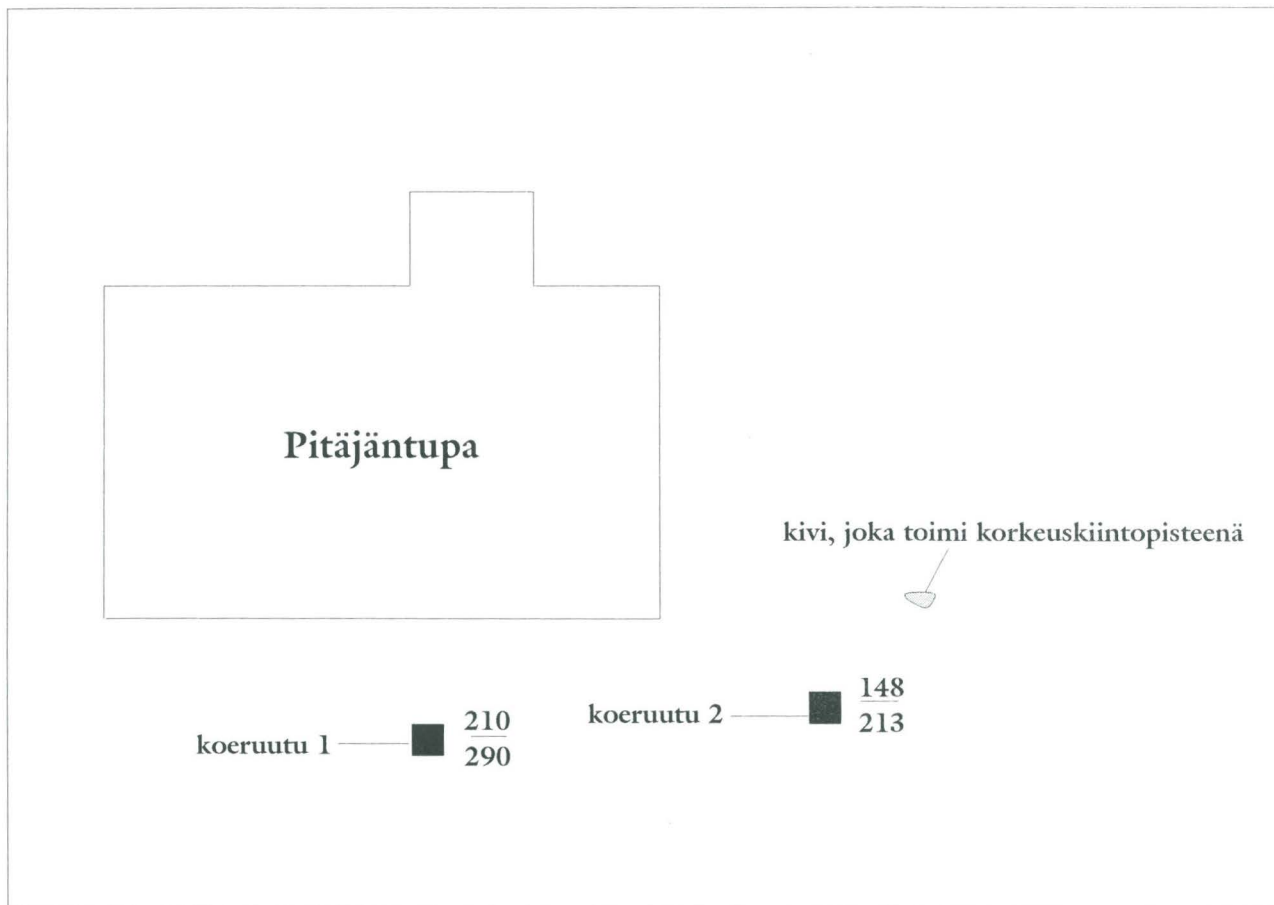
Koeruutujen 1 ja 2 sijainnit ja korkeudet

Mk. 1:250

T1 094

Piirt. Heidi Mariskainen

Puht. piirt. H.-M. Pellinen

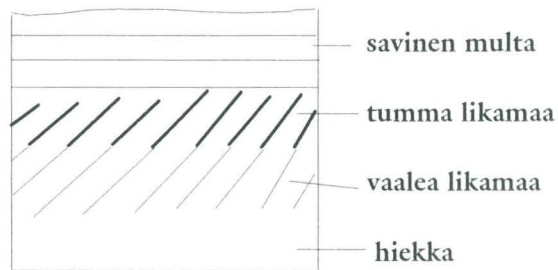

Kartta 4
PERNAJA PITÄJÄNTUPA 2003
H.-M. Pellinen
Profilikartat
Mk. 1:25
Piirt. Heidi Martiskainen
Puht. piirt. H.-M. Pellinen

Koeruutu 1 / koillisprofili

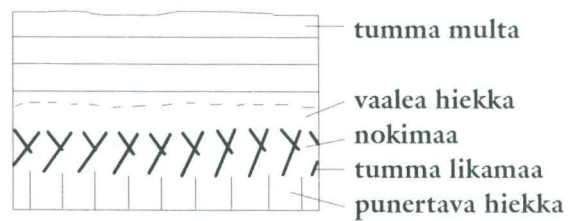
1 m

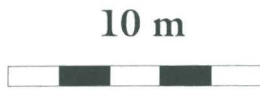

1 m

Koeruutu 2 / lounaisprofili

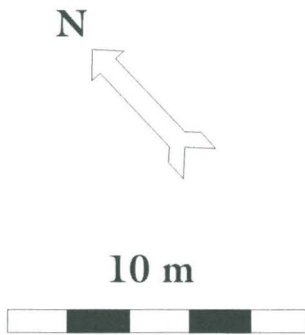

Kartta 5
PERNAJA BAIJARS 2003
H.-M. Pellinen
Koeruuden 3 sijainti ja korkeus
Mk. 1:250
TI 112
Piirt. Heidi Martiskainen
Puht. piirt. H.-M. Pellinen

kivi, jota käytettiin kiintopisteenä

koeruutu 3 —■ $\frac{139}{190}$

Kartta 6
PERNAJA BAIJARS 2003
H.-M. Pellinen

Koeojan ja ruutujen 4 ja 5
sijainnit ja korkeudet

Mk. 1:250

T1 257

Piirt. Heidi Martiskainen

Puht. piirt. H.-M. Pellinen

Tilan 5:0
asuinrakennus

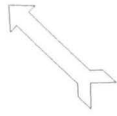
 kivi, jota käytettiin kiintopisteenä

$\frac{337}{397}$ ■ koeruutu 5

$\frac{366}{421}$ ■ koeruutu 4

■ koeoja

N

5 m

Kartta 7

PERNAJA BAIJARS 2003

H.-M. Pellinen

Yleiskartta

Kivijalan ympäristö

Mk. 1:100

Piirt. Heidi Martiskainen

Puht. piirt. H.-M. Pellinen

Koeruutu 5

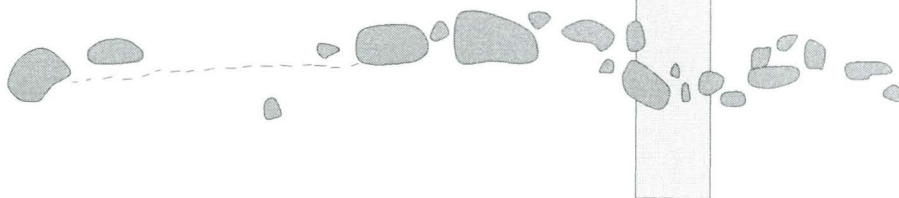

Koeruutu 4

Koeoja

kivijalan näkyvä osa

Kartta 9
PERNAJA BAIJARS 2003

H.-M. Pellinen

Tasokartta

Koeoja

Pinta- ja pohjavaaitusluvut

Tl 089 (Kp. ks. kartta 6)

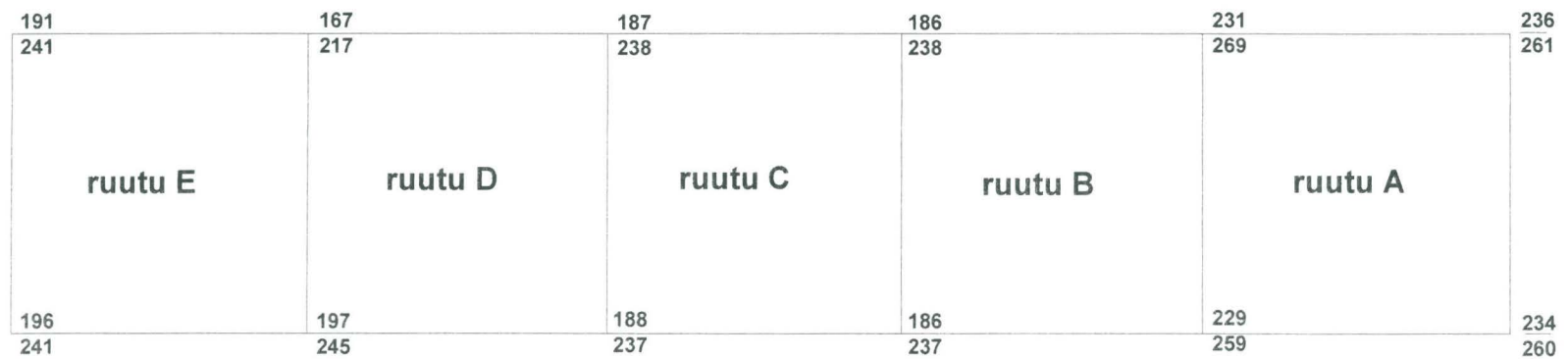
Mk. 1:25

Piirt. Heidi Martiskainen

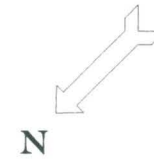
Puht. piirt. H.-M. Pellinen

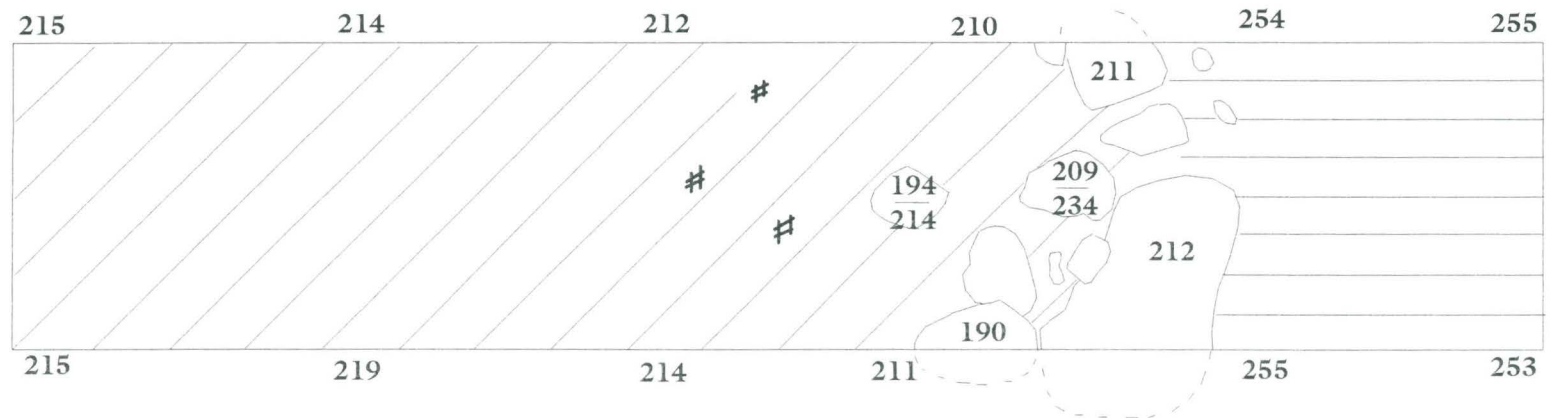
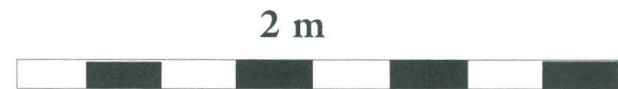
2 m

- vaalea hiekka
- likainen, sekoittunut maa
- punainen hiekka
- kivi
- hiili

Kartta 8
PERNAJA BAIJARS 2003
H.-M. Pellinen
 Tasokartta
 Koeoja
 Taso 2
 T1 089 (Kp. ks. kartta 6)
 Mk. 1:25
 Piirt. Heidi Martiskainen
 Puht. piirt. H.-M. Pellinen

Kartta 10
PERNAJA BAIJARS 2003

H.-M. Pellinen

Koeruutujen 6-10 sijainnit
ja korkeudet

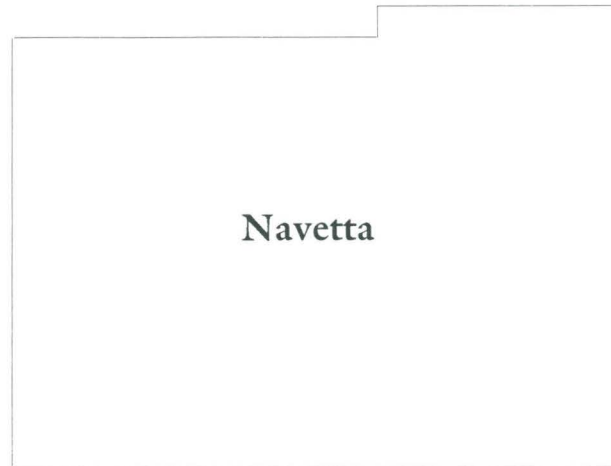
Mk. 1:250

Tl 257 (Kp. ks. kartta 5)

Piirt. Heidi Martiskainen

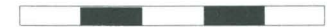
Puht. piirt. H.-M. Pellinen

N

Navetta

10 m

$\frac{177}{257}$

■ koeruutu 10

$\frac{176}{211}$

koeruutu 6 ■

$\frac{086}{126}$

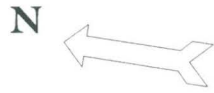
7 ■

$\frac{037}{092}$

8 ■

$\frac{-020}{020}$

9 ■

10 m

Kartta 11
PERNAJA BAIJARS 2003

H.-M. Pellinen

Koeruudun 11 sijainti ja
korkeus

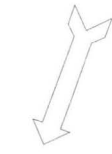
Mk. 1:250

Tl. 247 (Kp. ks. kartta 5)

Piirt. H.-M. Pellinen

$\frac{353}{393}$ ■ — koeruutu 11

Vaja

N

10 m

Kartta 12

PERNAJA BAIJARS 2003

H.-M. Pellinen

Koeruutujen 12 ja 13 sijainnit
ja korkeudet

Mk. 1:250

Tl 004 (Kp. ks. kartta 3)

Piirt. Heidi Martiskainen

Puht. piirt. H.-M. Pellinen

Tila 1:17

Vaja?

koeruutu 13

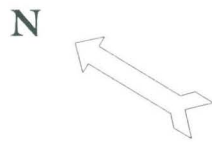
173
221

koeruutu 12

041
081

Baijars

25 m

Kartta 13
PERNAJA BAIJARS 2003
H.-M. Pellinen

Koeruutujen 14 ja 15 sijainti
ja korkeus

Mk. 1:500

TI 004 (Kp. ks. kartta 3)

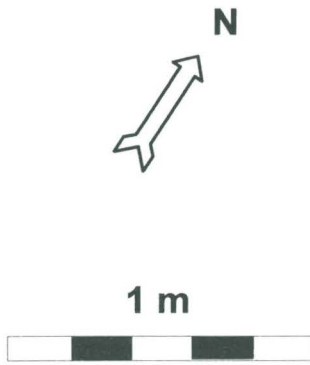
Piirt. Heidi Martiskainen

Puht. piirt. H.-M. Pellinen

Tilan 1:17 lounaisraja

koeruutu 14 —■
247
287

koeruutu 15 —■ $\frac{450}{490}$

Kartta 14
PERNAJA BAIJARS 2003

H.-M. Pellinen

Tasokartta

Koeruutu 14

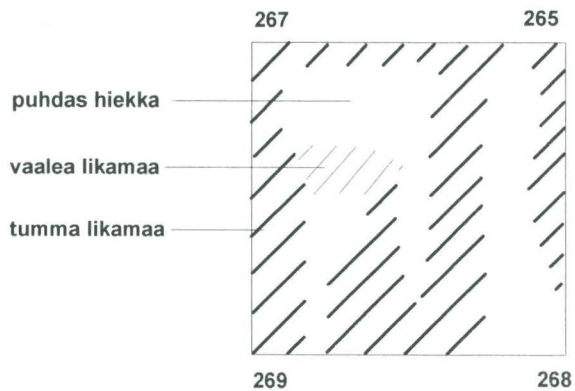
Taso 2

Mk. 1:25

Tl 004 (Kp. ks. kartta 3)

Piirt. Heidi Martiskainen

Puht. piirt, H.-M. Pellinen

Löydöt on taltioitu Pernajan kirkonkylän ns. Baijarsin tontin koekaivauksissa 16.-25.7.2003. Ks. Hanna-Maria Pellisen kertomus Turun yliopiston arkeologian oppiaineessa. Löydöt on luetteloanut Hanna-Maria Pellinen.

KOEOJA

RUUTU A

1. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 3,2 g

Ilmeisesti astian reunan päällisosa, kolmiomainen, päältä pyöristetty.

1. krs.

2. PUNASAVIKERAMIKKAA TMS., 1 kpl, 0,6 g.

Pieni epämääräinen pala, jossa ei näy jälkiä lasituksesta.

2. krs.

RUUTU B

3. TIILTÄ, 1 kpl, 2,8 g.

Tummanpunaiseksi uudestaan palanutta.

2. krs.

4. TASOLASIA, 1 kpl, alle 0,1 g.

Pieni siru ilmakuplatonta, melko uuden näköistä tasolasia.

3. krs.

5. TASOLASIA, 1 kpl, 1 g.

Melko kirkasta ja uudemman näköistä. Vast. kuin no. 4.

0. krs.

RUUTU D

6. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 1,9 g.

0. krs.

7. PUNASAVIKERAMIKKAA (?), 2 kpl, 6,3 g.

Toisessa palassa koveralla pinnalla keltaista lasitetta, toinen pala ei välttämättä edes ole keramiikasta.

8. LIITUPIIPUN VARREN PALOJA, 2 kpl, 2,7 g.

Toinen ohut, palan pituus 29 mm, varren halkaisija 5,5 mm. Toinen paksumpi, palan pituus 23 mm, varren halkaisija 8 mm. Väriltään vaaleita.

2. krs.

9. PALANUTTA SAVEA, 1 kpl, 0,7 g.

Tunnistamattomasta artefaktista.

4. krs.

RUUTU E

10. ASTIALASIA, 1 kpl, 0,5 g.

Sinisestä astiasta.

11. HIOINKIVEN PALA, paino 19,9 g.

Punertavaa kiveä. Toiselta puolelta tasainen, toiselta kantaa kohti laskeva, sivuista kantaa kohden kapeneva. Pala käsittää vajaa puolet alkuperäisestä hioinkivestä.

1. krs.

12. PUNASAVIKERAMIKKAA / KAAKELIA, 2 kpl, 5,1 g.

Molempien palojen toisella pinnalla hieman ruskeaa lasitetta.

13. LASINAPIN FRAGMENTTI, paino 0,5 g.

Kupurainen, profiloitu, kirkkaan vihreä napin puolikas, jossa kanta värittömästä lasista. Naisen tai lapsen asusteesta.

14. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, alle 0,1 g.

2. krs.

15. ASTIALASIA, 1 kpl, 0,7 g
Kellanvihreä pala, jossa ilmakuplia.

3. krs.

KOERUUTU 3

16. PALANUTTA LUUTA, 2 kpl, 0,5 g.

2. krs.

KOERUUTU 4

17. POSLIINIA, 1 kpl, 1,7 g.

Lautasen reunasta. Pinnalla sinisiä kukkakuvioita. Luultavasti moderni, mutta säästetty, koska ei ole kyetty tunnistamaan varmasti.

0.-1. krs.

18. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 10,3 g.

Toisella puolella hieman ruskeaa lasitetta jäljellä.

19. ASTIALASIA, 1 kpl, 1,5 g.

Kirkkaasta, nelikulmaisesta, ilm. apteekkilasipullosta.

3. krs.

KOERUUTU 5

20. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, 0,2 g.

2. krs.

21. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 3,4 g.

Toisella pinnalla ruskeaa lasitetta, astian seinämän paksuus n. 7 mm.

22. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, alle 0,1 g.

2. krs.

23. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 6,7 g

Toisella puolella ruskean lasitteen jäämiä. Voi olla kaakelistakin.

24. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, 0,3 g.

3. krs.

25. LASIA, 2 kpl, 1,2 g.

Toinen paloista vaaleanvihreää tasolasia, toinen vaaleanvihreää astialasia, jossa on runsaasti ilmakuplia.

4. krs.

KOERUUTU 6**26. PUNASAVIKERAMIKKAA**, 1 kpl, 1,8 g.

Kuperalla puolella ruskeaa lasitetta, jossa näkyy hieman myös valkoisten koristekuvioiden osia.

0.-1. krs.

KOERUUTU 7**27. PUNASAVIKERAMIKKAA**, 2 kpl, 15,8 g.

Yksi pyöreähkö astian reunan pintapala. Toinen pala vadin tai lautasen pohjan taitteesta, sen sisäpinnalla vaalean lasitteen jäämiä.

28. PALANUTTA SAVEA (?), 1 kpl, 1,9 g.

Keramiikan seinämäpalan muotoinen, kova, vaaleanruskea pala, ilmeisesti palanutta savea.

29. LASIA, 1 kpl, 0,5 g

Vaalean vihreä, epämääräinen, hieman sulanut lasin pala.

30. LIITUPIIPUN VARREN PALA, 1 kpl, 1,2 g
Ohut, sileä, vaaleanruskea. Palan pituus 21 mm, halkaisija 6,5 mm.

0.-1. krs.

31. KIVISAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 1,1 g.
Pintapuolella vaaleanruskea suolalasisitus, sisäpinta uurteinen. Astian seinämän paksuus 4 mm, palan koko 16 x10 mm. David Gaimsterin mukaan Freicheniläistä keramiikkaa 1500- ja 1600-luvun taitteesta.

32. TIILTÄ / PALANUTTA SAVEA, 2 kpl, 4,6 g.
Tiili uudestaan palanutta, toinen paloista palanutta savea tunnistamattomasta aretefaktista, esim. tiilestä.

33. ASTIALASIA, 1 kpl, 3,1.
Vaaleanvihreästä paksuseinäisestä astiasta.

2. krs.

KOERUUTU 8

34. TUNNISTAMATONTA PUNAISTA AINESTA, 1 kpl, 2 g.
Kivimäisen kova, tummanpunainen pala, ei kuitenkaan ilmeisesti kiveä.

35. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 1,3 g.
Kuperalla pinnalla vaaleanvihreä lasite, kovera uritettu loivasti.

36. LIITUPIIPUN VARREN PALA, 1 kpl 1,1 g.
Luonnonvaalea, sileä, palan pituus 13 mm, halkaisija 8 mm.

0.-1. krs.

37. PUNASAVIKERAMIKKAA / KAAKELIA, 2 kpl, 15,8 g.
Toisessa palassa molemmilla puolilla, toisessa kuperalla puolella lasitteen jäänteitä.

38. ASTIALASIA, 1 kpl, 0,8 g.
Kirkas lasiastian reunapala, seinämän paksuus 3,5 mm.

2. krs.

39. PUNASAVIKERAMIKKAA, 2 kpl, 4,7 g.

Toinen pala astian reunasta, päällä lasituksen jäänteitä. Toinen isompi pala, jonka kuperalla puolella on matalia uria ja lasitetta, koveralla puolella vain lasitetta.

3. krs.

40. PUNASAVIKERAMIKKAA, 2 kpl, 7,5 g.

Toisessa palassa ulkopinta on profiloitu ja siinä on hieman punaista väriä. Toinen pala on epämääräisempää palanutta savea, jonka toinen pinta on sileä.

4. krs.

KOERUUTU 9**41. TIILTÄ**, 1 kpl, 10,9 g.

Pinta palanut lasimaisen mustaksi.

0.-1. krs.

42. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 2,2 g.

Astian tai kaakelin reunan taite, palassa hieman lasitetta.

43. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, 1 g.

3. krs.

KOERUUTU 10**44. PUNASAVIKERAMIKKAA**, 5 kpl, 16,1 g.

Yksi suurempi vadin reunapala, jossa lasitteen päällä valkeita koristeraitoja, yhdessä palassa keltaista lasitetta, yhdessä tummanruskeaa. Jokin / jotkut paloista voivat olla kaakelistä

45. UPOKKAAN PALA ?, 1 kpl, 8,1 g.

Pieni, astian pohjapalaa muistuttava kappale, hyvin kovaa ja harmaata savea, täysin lasittamaton.

3. krs.

46. PUNASAVIKERAMIKKAA, 2 kpl, 30,9 g.

Kaksi vadin reunapalaa samasta astiasta. Lasitteen päällä valkeita koristeraitoja. Kontekstin perusteella (jätekuoppa 1800-1900 -luvulta) ruudun 10 löydöt eivät ole kovin vanhoja.

4. krs.

KOERUUTU 11**47. TIILTÄ?**, 2 kpl, 7,5 g

Luultavammin tiiltä kuin palanutta savea. Toinen paloista ollut uudestaan tulessa ja palanut hyvin punaiseksi.

0.-1. krs.

KOERUUTU 12**48. SAVIASTIAN REUNAPALA?** 1 kpl, 2,3 g

Harmaata kivimäistä ainesta, jossa astian reunapalan muoto.

0.-1. krs.

49. PALANUTTA SAVEA ? 1, kpl, 0,8 g.

Ruskea, karkean hiekan sekainen pala. Muistuttaa rautakauden ns. käyttökeramiikkaa, mutta voi olla myös palanutta savea tai tiiltä, johon on joutunut hiekkaa. Palassa ei ole jäljellä pintoja, mistä asian voisi tarkistaa.

50. LASIA, 2 kpl, 0,7 g.

Pieni pala kirkasta astialasia ja pala kulmikasta, vaaleansinistä ainetta, ehkä lasia ehkä jotain muuta.

2. krs.

KOERUUTU 13**51. PUNASAVIKERAMIKKAA**, 1 kpl, 0,5g.

Pieni pala, jossa toinen pinta sileä, ehkä hieman kaareva, ei lasitetta. Joko astiasta tai kaakelistasta.

52. PALANUTTA SAVEA / TIILTÄ, 1 kpl, 1,2 g.

Samasta kerroksesta löytyi myös selvää tiiltä, mutta tämä harmaampaa. Ehkä palanutta savea, ehkä tiilen sisusta.

0.-1. krs.

53. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 8 g.

Toisella puolella ura, toisella hieman keltaista lasitetta. Pala kaareutuu hieman, mutta vaikea sanoa, onko kyse astiasta vai kaakelin palasta.

2. krs.

KOERUUTU 14**54. RAUTAESINEITÄ**, 2 kpl, 6,8 g.

Toinen esineistä on naulamainen, kaareutuva, mutta kannasta vain puoliympyränmuotoinen. Esineen pituus on n. 25 mm. Toinen esine on vain n. 10 mm mittainen, kolmiomainen ja kärkeä kohti terämäisesti kapeneva.

55. PALANUTTA SAVEA ?, 4 kpl, 13,8 g.

Ei selvän tiilimäisiä paloja lainkaan. Yksi paloista on punertava, yksi täysin harmaa. Yksi pala on kellertävä, "huokoinen" ja tasainen kahdelta sivulta - lieneekö sitten pal. savea, tiiltä vai keramiikkaa.

56. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, 0,2 g.

Putkiluun pala.

0.-1. krs.

57. PUNASAVIKERAMIKKAA, 2 kpl, 1,3 g.

Kaksi pientä palaa astiasta tai kaakelistä, joista toisessa hieman sileää pintaa, toisessa tummaa lasitetta.

58. PALANUTTA SAVEA / TIILTÄ, 7 kpl, 14,4g.

Eri tyyppisiä paloja, joista toiset ilmeisesti tiilestä, toiset ehkä muuten palanutta savea.

59. LASIA, 2 kpl, 2,2 g.

Pala valkeaa tasolasia ja pala vihertävää, sameanväristä tasolasia.

2. krs.

60. RAUTANAULA, 1 kpl, 18,7 g.

Poikkeuksellisen pitkä, käsintaottu naula. Pituus 125 mm.

61. PALANUTTA SAVEA, 12 kpl, 25,6 g.

Osa paloista saattaa olla tiilestä, mutta joukossa myös paloja, jotka tuskin ovat tiilestä peräisin.

62. LASIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 0,3 g.

Kirkas, pieni astian pala, pyöreäreunaisesta astiasta. Seinämän paksuus pari milliiä.

2.-3. kerroksen auranjäljistä

63. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, 0,1 g.**64. HIILTUNYT PUUN PALA**, 1 kpl, 2,2 g.

N. 50 mm pitkä ja alle 10 mm halk., pyöreä hiiltynyt puun pala, jossa työstöjälkiä.

3. krs (auranjäljet)

KOERUUTU 15**65. PUNASAVIKERAMIKKAA**, 2 kpl, 2,2 g.

Toiselta pinnalta sileä pala, ei lasitetta näkyvissä.

66. TIILTÄ ?, 1 kpl, 5 g.**67. LIITUPIIPUN VARREN PALA**, 1 kpl, 2,4 g.

Sileä, vaalea 25 mm pitkä katkelma, varren paksuus n. 8,5 cm.

68. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, 0,2 g.

Litteähkö luun pala.

0.-1. krs.

69. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 8,5 g.

Kuperalta pinnalta urainen pala, jonka kovera pinta puuttuu, lasitetta ei näy. Pala kaareutuu melko jyrkästi, joten ei varmaankaan ole peräisin vadista vaan kannusta tms.

2. krs.

KM 2004004

Pernaja Baijars

KM 2004004

Baijarsin tontti sijaitsee Pernajan kirkonkylässä, kylätien länsipuolella, laajahkolla alueella, joka ulottuu etelässä Pappilan maihin ja pohjoisessa Pitäjätuvasta hieman pohjoiseen.

Löydöt on taltioitu Pernajan kirkonkylän Pitäjätuvan tontin koekaivauksissa 14.-25.7.2003. Ks. Hanna-Maria Pellisen kertomus Turun yliopiston arkeologian oppiaineessa. Löydöt on luetteloinut Hanna-Maria Pellinen.

KOERUUTU 1

1. PALANUTTA SAVEA, 1 kpl, 5,8 g.

Voi olla peräisin tiilen sisuksesta tai kaakelistä.

0. krs.

2. KAAKELIA (?), 1 kpl, 0,9 g.

Toisessa palassa vaaleaa lasitetta toisella pinnalla. Voi liittyä tiilimateriaaliin ja sen purkuvaiheeseen viime vuosisatoina.

1. krs.

3. PUNASAVIKERAMIKKAA, 3 kpl, 5,7 g.

Yksi lasittamattoman ruukun (?) reunapala, voi olla melko uusi. Yhdessä palassa toisella puolella ruskeavalkoinen lasitekoristelu. Yksi keltalasisitteinen ja yksi vihreälasisitteinen pala.

4. LIITUPIIPUN VARREN PALA, paino 2,9g.

Sileäpintainen, luonnovalkoinen, varren halkaisija 7 mm, palan pituus 44 mm.

2. krs.

5. PRONSSINEULA, paino 5,9 g.

Ilmeisesti pronssinen nuppipäinen neula, jonka neulapää on hieman vääntynyt. Nuppi on sileä ja pyöreä, sen halkaisija on 8 mm. Neula pituus on 75 mm.

6. PUNASAVIKERAMIKKAA / KAAKELIA, 2 kpl, 5,8 g.

Toisessa palassa toisella pinnalla ruskeaa lasitetta.

7. TASOLASIA, 2 kpl, 1,1 g.

Pala valkoista ja pala irisoitunutta tasolasia.

8. LIITUPIIPUN VARREN PALA, paino 3,5 g.

Vaaleahko, sileä varren pala, varren halkaisija 9 mm, palan pituus 35 mm.

9. PALANUTTA LUUTA, 6 kpl, 1,5 g.

3. krs.

10. RAUTANAULA, paino 27,2 g.
93 mm pitkä, ilm. käsintaottu naula**11. LASIA**, 3 kpl, 14 g.

Valkeaa ja vaaleanvihreää tasolasia sekä irisoitunut värittömän pullon pala.

4. krs.

12. KAAKELIA, 2 kpl, 14 g.

Ohut lasitettu pintapala. Yksi kovera, toiselta puolelta uurrettu pala koristetiiltä tai -kaakelia.

5. krs.

13. KAAKELIA, 3 kpl, 26,5 g.

Yksi sileä, pinnalta lasitettu pala. Kaksi palaa urallisesta koristetiilestä tai -kaakelistä.

6. krs.

14. TIILTÄ / KAAKELIA, 2 kpl, 23,5 g.

Yksi sileä, lasitetu pala ja yksi toiselta puolen kulmikas, toiselta pyöreä pala koristetiiltä tai kaakelia.

15. PALANUTTA SAVEA, 1 kpl, 5,3 g.

Kolmiomainen pala, karkeapintaista ja -sekoitteista poltettua savea. Voi olla tiilen sisuksesta ym.

16. LASIA, 1 kpl, 2,1 g.

Tummanvihreä, suorahko pala.

17. LIITUPIIPUN VARREN PALA, paino 0,9 g.

Pieni, ohut, vaalea, sileä pala. Varren halkaisija 6 mm, palan pituus 24 mm.

7. krs.

KOERUUTU 2**18. PUNASAVIKERAMIKKAA**, 1 kpl, 1,5 g.

Lasittamaton pala keramiikkaa tai kaakelia. Seinämän paksuus 5 mm.

0.krs.

19. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 0,9g.

Ohut reunapala, jonka sisäpinnalla hieman lasitetta näkyvissä ja reunan päällä jälkiä siinä olleesta lasitteesta.

20. KVARTSI, 1 kpl, 1,2 g.

Kvartsin pala paikalla jossa muuten ei kvartsia ollut, ainakin yksi iskujälki näkyvissä.

1. krs.

21. LASIA, 4 kpl, 9,5 g.

Valkoisen pullon suuosaa, halk. 17 mm. Valkeaa tasolasia ja kaksi palaa vihreää irisoitunutta tasolasia.

2. krs.

22. RAUTAESINEEN FRAGMENTTI, paino 7,8 g.

Nelikulmaisesta paksuhkosta vartaasta, toinen pää spiraaliksi kierretty (taottu), pituus 34 mm.

23. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 0,7 g.

Toisella pinnalla vihreää lasitetta.

24. PALANUTTA SAVEA, 1 kpl, 2,5 g.**25. ASTIALASIA**, 1 kpl, 1,2 g

Pala tummanvihreää astialasia.

26. PII-ISKOS, 1 kpl, 0,4 g.

Pieni valkeaksi palanut iskos.

27. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, 0,5 g.

3. krs.

28. TASOLASIA, 1 kpl, 0,2 g.
Pala hyvin irisoitunutta tasolasia.

4. krs.

29. PALANUTTA SAVEA (?), 1 kpl, 2,5 g.
Toinen pinta sileä ja muistuttaa hieman muodoltaankin keramiikan palaa.

29. PALAMATONTA LUUTA, 2 kpl, 0,6 g.

5. krs.

Kohde sijaitsee Pernajan kirkonkylässä, kylätien länsipuolella, kirkon viereistä pysäköintipaikkaa vastapäätä, Pitäjätuvan tontilla, sen takapihalla.